

A magyar kormány észrevételei a CPT jelentésére

A nemzeti prevenciós mechanizmus felállítása

Információkérés

A civil társadalomnak a nemzeti prevenciós mechanizmusba való bevonásával és a rendelkezésre álló forrásokkal kapcsolatban tettek megjegyzéseket a delegáció tárgyalópartnerei. Ezekkel kapcsolatban kért többletinformációt a CPT.

Jelenleg is folyik a hazai és külföldi tapasztalatok alapján a hazai és nemzetközi civil szervezetekkel való együttműködés lehetséges irányainak feltérképezése, ezért annak pontos részleteiről jelenleg nem tudunk pontos tájékoztatást adni. Hangsúlyozzuk azonban, hogy az alapvető jogok biztosa e téren is feltétlenül számít az érintett civil szervezetek közreműködésére úgy a vizsgálati módszerek kialakítása, mint a képzés-tájékoztatás, mint pedig a vizsgálatokban bevonható külső szakértők kiválasztása során.

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének implementálása, valamint az NPM kijelölése során, kellő részletességgel kidolgozott költségvetések alapján az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala a Kormánytól határozott ígéretet kapott arra, hogy a nemzeti megelőző mechanizmus működtetéséhez a szükséges forrásokat 2015. évtől a költségvetési törvény biztosítani fogja. (Ennek elfogadása azonban csak 2014. év végén lesz esedékes.)

A 2014. január 1-én létrejött OPCAT Iroda megfelel a nemzeti megelőző mechanizmusokról szóló CAT/OP/12/5, 2010. december 9. Iránymutatásban megfogalmazott kritériumoknak, elkülönült, önálló szervezeti egységként, saját személyzettel került felállításra. Az elkülönült költségvetését a mindenkori költségvetési törvény lesz hivatott majd biztosítani akkor, amikor az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala fejezetén belül – fejezetben belüli címként, vagy címzett támogatásként – meghatározza az NPM költségvetését.

A. Rendőrségi létesítmények

1. Bevezető megjegyzések

A Jelentés 10. oldalán a 11. pontban a CPT azt ajánlja, hogy a magyar hatóságok fokozzák az erőfeszítéseiket annak érdekében, hogy minden előzetes letartóztatásban lévő személy azonnal átkerüljön egy büntetés-végrehajtó intézetbe. Csak abban az esetben kerülhessen vissza, ha abszolút nincs más alternatíva, és ezekben az esetekben is csak a legrövidebb időtartamra.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 135. § (1) bekezdése kimondja, hogy az előzetes letartóztatást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani. (2) Ha ezt a nyomozási cselekmények elvégzése indokoltá teszi, az ügyész akként rendelkezhet, hogy az előzetes letartóztatás legfeljebb harmincnapi időtartamban rendőrségi fogdában is végrehajtható. Ezt az időtartamot követően a gyanúsított rendőrségi fogdán

történő elhelyezéséről – további harmincnapi időtartamra – az ügyész indítványára a bíróság határoz.

Ugyanezt a szabályozást tartalmazza a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. Kódex) is: Az előzetes letartóztatást – ha a rendelkezési jogkör gyakorlója másképp nem rendelkezik – a rendelkezési jogkör gyakorlójának székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) bv. intézetben kell befogadni, illetve végrehajtani. A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka erre a célra – kivételesen – más bv. intézetet is kijelölhet. A Be. 135. § (2) bekezdésében meghatározott esetekben – az ott meghatározott időtartamban – az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdában is végrehajtható.

Alapvetően tehát az előzetes letartóztatást végrehajtásának helye a büntetés-végrehajtási intézet, csupán kivételesen, meghatározott indokok alapján és nagyon rövid időre teszi a Be. lehetővé a rendőrségi fogdában történő fogvatartást.

A 11/2003. (ÜK. 7.) legfőbb ügyészi utasítás 21. §-ának (8) bekezdése szerint az ügyész a rendelkezési jogával biztosítja, hogy az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdán történő végrehajtására kivételesen, az eljárási cselekmény elvégzéséhez elkerülhetetlenül szükséges ideig, és csak akkor kerüljön sor, ha az előzetes letartóztatással kapcsolatos eljárási cselekmény az intézetben, vagy a terhelt intézetből – fogdai elhelyezést nem igénylő – kiadásával nem végezhető el.

A Legfőbb Ügyészség 2006-ban vizsgálatot végzett a büntetés-végrehajtási intézetekben fogva tartott előzetes letartóztatottak ügyeiben folytatott nyomozás tárgyában. A vizsgálat egyik megállapítása szerint az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdában történő végrehajtása engedélyezésének indokai, az engedély tartama alatt végzett, a terhelt részvételét igénylő eljárási cselekmények száma, jellege azt igazolta, hogy a rendőrségi fogdán történő elhelyezés engedélyezésének akkor folytatott gyakorlata nem állt összhangban a Be. 135. §-ának (2) bekezdésével, illetőleg annak helyes értelmezésével, mert nem érvényesült a jogintézmény kivételes alkalmazását megalapozó indokok vizsgálatának kötelezettsége, és ez az ügyészi rendelkezés megalapozottságát, jogsértő voltát eredményezte.

A vizsgálatról készített összefoglaló jelentéssel egy időben a Legfőbb Ügyészség az ügyészi szerveket arra hívta fel, az illetékes ügyészek haladéktalanul és hiánytalanul biztosítsák, hogy az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdában történő végrehajtására kizárólag kivételes esetben, törvényes okokból, és ilyenkor is csak a feltétlenül szükséges időtartamban kerüljön sor.

A Legfőbb Ügyészség a vizsgálat nyomán szükségessé váló, ügyészeknek szóló iránymutatásokat ún. emlékeztetőben tette közzé. Az emlékeztetőben az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdában történő végrehajtásával kapcsolatos iránymutatásban az szerepel, hogy az ügyész ezt az elhelyezést csak az ily módon elvégezhető eljárási cselekmények teljesítéséhez elengedhetetlenül szükséges időtartamra engedélyezheti. Az említett iránymutatásban emellett a következők találhatók: „Az ügyész az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdán történő végrehajtásáról a nyomozó szerv vezetőjének megindokolt előterjesztésére határozattal dönt. Az ügyész a határozatban tényekkel indokolja, hogy miért elkerülhetetlen az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdán történő végrehajtása, és ennek

tartamát mire figyelemmel határozta meg. Döntése előtt az ügyész a nyomozati terv alapján, vagy más célravezető módon ellenőrzi azt, hogy a nyomozó hatóság megszervezte-e a csak így elvégezhető eljárás cselekmények időben történő teljesítését, és az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdán történő végrehajtása során folyamatosan figyelemmel kíséri az eljárási cselekmények késedelem nélküli elvégzését.” Álláspontunk szerint az említett legfőbb ügyészi utasítás vonatkozó rendelkezése és az ismertetett iránymutatás megfelel a CPT ajánlásában megfogalmazottaknak, azokkal ellentétes gyakorlatról pedig nincs tudomásunk.

2. Rossz bánásmód

A Jelentés 10. oldal 12. pontjához kapcsolódóan jelezzük, hogy:

A fogvatartottakkal kapcsolatos bánásmódnak az Európa Tanács Kínzásellenes Bizottsága (CPT) ajánlásainak végrehajtására kiadott 22/2010. (OT 10.) ORFK utasítás alapján történő, valamint a fogvatartottak által benyújtott panaszok kivizsgálása során negatívumként merült fel az a körülmény, hogy a rendőri intézkedés alá vont személyek az elfogást, előállítását, kényszerítő eszköz alkalmazását jelentős számban bántalmazásként élték meg, és akként is sérelmezték. Az esetekkel összefüggésben indult büntetőeljárások, valamint parancsnoki kivizsgálások tapasztalatai ugyanakkor azt igazolják, hogy a rendőrök intézkedései és a kényszerítő eszközök alkalmazása jogszerűek, szakszerűek és arányosak voltak.

A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság jelentése szerint a Bizottság Jelentésében kiemelt „*a fogva tartás idején történő túlzott erőszak alkalmazása*”, és a „*kihallgatás során rossz bánásmódban való részesülés*” ügyek kapcsán a Szekszárdi Nyomozó Ügyészség Ny. 42/2013. ügyszámon büntetőeljárást folytat a Marcali Rendőrkapitányság több beosztottjával szemben.

A Jelentés 10. oldal 13. pontjához kapcsolódóan megjegyezzük, hogy

A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság Kiskőrösi Rendőrkapitányság Izsáki Rendőrőrsön 2013. április 8-án bekövetkezett, fogvatartott halálával végződő rendőri intézkedés kivizsgálását az ORFK végrehajtotta, a megállapításokat jelentés formájában felterjesztette belügyminiszter úr részére. Az ügyben büntetőeljárás van folyamatban.

A Jelentés 11. oldal 14. i) pont, valamint a 12. oldal 15. pontjában megfogalmazott ajánlásra („*zéró tolerancia*” a rossz bánásmód esetén, „*bejelentő*” megelőző intézkedés)

A rendőri intézkedés alá vont személyek által előterjesztett, rossz bánásmóddal kapcsolatos panaszok számának csökkentését elsősorban a rendőri állomány törvényes, kulturált intézkedések végrehajtására történő felkészítésével tervezzük elérni. Ebből a szempontból nagy jelentőséggel bír a parancsnoki példamutatás és az ellenőrzések következetes végrehajtása. Annak érdekében, hogy az elfogást foganatosító, a kísérést és az előállítását végrehajtó rendőri állomány vonatkozásában is csökkenjen a fogvatartottak által benyújtott panaszok száma, kiemelt figyelmet fordítunk az állomány szolgálat kezdetén történő eligazítására, valamint szolgálat végén történő számonkérésére. A jogsértést elkövető, normákban előírt kötelezettségeket megszegő rendőrökkel szemben minden esetben vizsgálatot folytatunk, és felelősségük megállapítása esetén következetesen, szigorúan lépünk fel.

A témával kapcsolatban mindenképpen említést érdemel, hogy 2013. július 1-jén hatályba lépett a mintegy félszáz egyéb jogszabályt is módosító, a *Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény* (a továbbiakban: Btk.). A Bizottság tevékenységi körét érintő szabályozási változásként indokolt kiemelni, hogy a Btk. a korábban hatályos szabályozáshoz képest szigorúbban rendeli büntetni a hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazást (Btk. 301. §), és e bűncselekmény, valamint a kényszervallatás (Btk. 303.§) vonatkozásában is beemeli a csoportos elkövetést, mint minősítő körülményt. Összességében tehát elmondható, hogy a Btk. a Bizottság tevékenységi körével érintett, hivatalos személyek által elkövethető bűncselekmények tekintetében a korábbinál szigorúbb szabályozást tartalmaz, emellett ugyanakkor az állami büntetőigény hatékonyabb érvényesíthetősége érdekében csoportos elkövetés esetén kifejezetten lehetővé teszi a büntetés korlátlan enyhítését, ha a fenti bűncselekmények valamelyikének csoportos elkövetése esetén az elkövető az elkövetés körülményeit a vádirat benyújtásáig a hatóság előtt feltárja.

A tárgykör kapcsán ugyancsak megemlíthető, hogy 2013. január 1-jei hatállyal az *idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet végrehajtásának szabályairól szóló 27/2007. (V. 31.) IRM rendelet* számos, a fogvatartott joggyakorlását elősegítő, a joggyakorlás, illetve a jogkorlátozás kereteit megfelelő módon tisztázó rendelkezéssel egészült ki – többek között – az alábbi területeken:

- a) az őrzött szállás egyes részeinek használata,
- b) elkülönítés alkalmazása,
- c) távbeszélőn keresztül történő kapcsolattartás,
- d) oktatási és szabadidős tevékenységekhez való hozzáférés,
- e) egészségügyi szakasszisztencia,
- f) tolmács biztosítása orvosi rendelésen.

A Jelentés 11. oldal 14. ii) pontjához kapcsolódó válasz (rendőrségi kihallgatás pontos rögzítése)

Egyetértünk a Bizottság által megfogalmazott ajánlással, ennek megfelelően a Rendőrség erősíti tevékenységét a rendőri bántalmazás megakadályozására. Ugyanakkor a rendőrségi kihallgatások pontos rögzítésére szolgáló elektronikus eszközök beszerzése jelentős többletköltséggel járna, amelynek fedezete jelenleg nem áll rendelkezésre.

A Jelentés 14. iii) pontjához kapcsolódó válasz (rendőri képzések)

A rendőri állomány intézkedési színvonalának emelését, valamint a rendkívüli események számának csökkenését egy egységes intézkedés-taktikai képzési norma kiadásával tervezzük elérni. A képzések elsődleges célkitűzése, hogy a rendőri állomány megtanulja, hogyan kerülhető el a kényszerítő eszköz szükségtelen alkalmazása, milyen kommunikáció, módszer és taktika segíti a konfliktushelyzet hatékonyabb megoldását. A képzések színvonalának javítása érdekében – a rendelkezésre álló infrastruktúra felhasználásával – igyekszünk a foglalkozások helyszínül intézkedés-taktikai kabinetet, szituációs lögyakorlatok végrehajtásához alkalmas lőtereket kijelölni. Az állomány védelme és az intézkedések biztonságos végrehajtása érdekében az intézkedés-taktikai képzéseket a bűnügyi szakterületen szolgálatot ellátó, végrehajtó állományra is kiterjesztjük.

A Jelentés 14. iv) pontjához kapcsolódó válasz (szoros bilincselés)

A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (XI. 22.) BM rendelet 41. § (5) bekezdése szerint tilos a bilincs olyan módon való használata, amely indokolatlanul fájdalmat sérülést okoz vagy jellegénél fogva megalázó. A rendszeresített bilincsek kettős reteszelésre alkalmas kialakításúak. Ennek a technológiai megoldásnak a bilincselés során történő szakszerű alkalmazásával elkerülhető a fogva tartott személy kezeinek bilincselés miatti sérülése.

A Jelentés 12. oldal 16. pontjába foglalt ajánlásra (rendőrbot, vegyi eszköz rejtett viselésének követelménye)

Más országok gyakorlatához hasonlóan a rendőrbot egyike a rendőrségen rendszeresített kényszerítő eszközöknek, alkalmazásának szabályait a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 49. § (1) bekezdése szabályozza. A rendőr a szolgálatban rendszeresített vegyi vagy elektromos sokkoló eszközt, illetőleg rendőrbotot vagy kardlapot alkalmazhat a mások vagy saját életét, testi épségét, illetőleg a vagyonzbiztonságot közvetlenül veszélyeztető támadás elhárítására.

A rendőrbot kialakítását és egyedi jellegzetességeit tekintve jogi értelemben véve is az elektromos sokkolóval, a vegyi eszközzel, illetve a kardlappal azonos súlyú kényszerítő eszköz. A rendőrségi fogva tartási helyeken a rendőrbot őrszemélyzet részéről történő viselését továbbra is indokoltnak tartjuk, ugyanis nem áll rendelkezésünkre ennél hatékonyabb és célravezetőbb rendszeresített kényszerítő eszköz, amely alkalmasabb lenne az őrzésbiztonság fenntartására, illetve a fogdaőröket ért esetleges támadás arányos, jogszerű és szakszerű elhárítására. Törekszünk arra, hogy a rendőrség hivatásos állománya a rendőrbot jog- és szakszerű alkalmazására minden esetben egységes alap – és szükség esetén speciális – kiképzést kapjon.

A Jelentés 17. pontja: A CPT ajánlást tesz a 19/1995. számú BM rendelet módosítására, hogy minden olyan esetben kelljen jegyzőkönyvet felvenni és továbbítani az ügyésznek, amikor az orvos bántalmazásra utaló sérülést rögzít, még akkor is, ha az érintett személy nem tesz említést bántalmazásról.

A rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet 17. § (3) bekezdésének megszüvegezése félreértésekre adhat okot, hiszen úgy tűnhet, mintha csak abban az esetben kellene jegyzőkönyvet felvenni a külsérelmi nyomokról, ha fogvatartott azt állítja, hogy bántalmazták, holott amennyiben a külsérelmi nyomok bűncselekmény elkövetésére utalnak, akkor a Be. 171. § (2) bekezdése alapján feljelentési kötelezettség terheli a vizsgálatot végző orvost. A Be. magasabb rendű jogszabály így a jogalkalmazásban az az irányadó.

A 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet következő módosítása során azonban figyelembe vesszük a Bizottság arra vonatkozó javaslatát, hogy jegyzőkönyv készüljön, és az kerüljön továbbításra az ügyész felé, valahányszor az orvos olyan sérüléseket rögzít, amelyek rossz bánásmódra utalnak, még akkor is, ha az érintett fogvatartott nem tesz erre vonatkozóan állításokat.

A Jelentés 19. pontja: A CPT arra tesz ajánlást, hogy a magyar hatóságok módosítsák a vonatkozó utasításokat annak érdekében, hogy az orvosi vizsgálatokat (akár a rendőrségi létesítményben, akár kórházban) a nem egészségügyi személyzet halló- és látótávolságán kívül végezzék – kivéve, ha az egészségügyi szakember azt kifejezetten másképpen kéri egy konkrét esetben.

A jogszabályi előírásaink megfelelnek a CPT javaslatainak, ugyanis az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény 14. § (1) bekezdés *b*) pontja szerint a gyógykezelés során a kezelést végző orvoson és az egyéb betegellátó személyeken kívül csak az lehet jelen, akinek jelenlétéhez az érintett hozzájárul. Az érintett hozzájárulása nélkül jelen lehet az érintett emberi jogainak és méltóságának tiszteletben tartásával a rendőrség hivatásos állományú tagja, amennyiben a gyógykezelésre fogva tartott személy esetében kerül sor.

A rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet 22. § (1)-(2) bekezdése szerint a rendőrség fogva tartási helyein a fogvatartottak orvosi ellátása elsősorban a rendőrorvosi szolgálat, ennek hiányában – szerződés alapján – az állami, önkormányzati egészségügyi szolgálat útján biztosított. Minden fogdában kialakításra került egészségügyi helyiség, ahol az illetékes orvos elvégezheti a befogadással kapcsolatos, illetőleg a fogvatartottak egészségi állapotát érintő egyéb jellegű egészségügyi tevékenységét. Tekintettel arra, hogy a fent említett helyiségek a fogdák területén kerültek kialakításra, őrzésbiztonságilag megfelelőek. Az ORFK Humánigazgatási Szolgálat Személyügyi Főosztály Egészségügyi és Pszichológiai Osztálynak a rendőrségi fogdák, őrzött szálláshelyek, valamint az előállító helyiségek közegészségügyi-járványügyi és munkavédelmi helyzetéről, a fogvatartottak egészségügyi és pszichológiai ellátásáról, a fogva tartás során bekövetkezett rendkívüli közegészségügyi és munkavédelmi eseményekről 2012. évben összeállított jelentése szerint a vizsgált orvosi helyiségek általános állapota és felszereltsége megfelelő, rendjük, tisztaságuk alapvetően jó.

A Bizottság fogvatartottak egészségügyi vizsgálatra történő szállításának független rendőri állománnyal történő végrehajtására vonatkozó javaslatához kapcsolódóan szükségesnek tartjuk felhívni a figyelmet arra, hogy az Rtv. intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazásának közös elvei és szabályai szerint a rendőri intézkedés során (Rtv. 17. § (2) bekezdés) a kényszerítő eszköz alkalmazása folytán megsérült személy részére – amint ez lehetséges – segítséget kell nyújtani. A Rendőrségnek (Rtv. 18. (2) bekezdés) gondoskodni kell a fogva tartás miatt bekövetkező egészségkárosodás megelőzéséhez szükséges fogvatartotti ellátásról, amelynek keretében a sérült, beteg vagy más okból sürgős orvosi ellátásra szoruló fogvatartottat orvosi ellátásban kell részesíteni. Ezeknek a feladatoknak a végrehajtása elsősorban az intézkedő rendőr kötelessége, ugyanakkor a gyakorlati tapasztalatok szerint az elfogás, előállítás során sérült személyeket nem azok a rendőrök viszik orvosi vizsgálatra, akik a rendőri intézkedést foganatosították.

A Rendőrség vizsgálja annak lehetőségét, hogyan kerülhet sor valamennyi, fogdát üzemeltető rendőrkapitányságon kísérőőri alosztály felállításra, illetve olyan létszámú kísérőőri állomány rendszerbe állítására, amely maradéktalanul végre tudja hajtani a megyei rendőrfőkapitányság illetékességi területén jelentkező valamennyi kísérési feladatot.

A Jelentés 14. oldal 20-21. pontjaiban megfogalmazott kérések kapcsán

A Bizottság egészségügyi dokumentációk kezelésével, valamint a vizsgálatot végző orvosnak a fogvatartott egészségi állapotára, gyógyszerkezeléseire és a különleges egészségügyi kockázatokra vonatkozó ismereteknek az őrszemélyzet részére történő átadásával kapcsolatos kérését a Rendőrség a rendőrségi fogva tartást szabályozó jogszabályok és normák módosítása során figyelembe veszi.

3. Rossz bánásmód elleni védelem

A Jelentés 14. oldal 22. pontjához kapcsolódó válasz (hozzátartozó értesítése)

A vonatkozó törvény megfelelően tartalmazza a hozzátartozó és a harmadik személy értesítésével kapcsolatos előírásokat, ezért nem szükséges annak kiegészítése, módosítása. Az Rtv. 18. §-ának (1) bekezdése kifejezetten rögzíti, hogy a fogvatartott [vagyis akit törvény, illetőleg törvény alapján kiadott hatósági határozat alapján a szabad mozgáshoz és tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogában korlátoznak (őrizetbe vett, előzetesen letartóztatott, közbiztonsági őrizetben lévő, elfogott és előállított, elővezetett)] részére biztosítani kell egy hozzátartozó vagy más személy értesítésének lehetőségét, feltéve, ha ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Amennyiben a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e jogával élhessen, az értesítési kötelezettség a rendőrséget terheli. Ha a fogvatartott fiatakorú vagy gondnokság alá helyezett, haladéktalanul értesíteni kell törvényes képviselőjét vagy gondnokát.

A Jelentés 15. oldal 23-24. pontjaihoz kapcsolódó válasz (ügyvéd jelenléte)

Megjegyzendő, hogy mind a Be. mind a BM rendelet tartalmaz a fogvatartott jogainak érvényesülését szolgáló rendelkezést. A Be. 43. § (3) bekezdésének a) pontja szerint a fogva lévő terhelt jogosult arra, hogy a védőjével, és ha külföldi állampolgár, az államának konzuli képviselőjével a kapcsolatot felvegye, vele írásban és szóban ellenőrzés nélkül érintkezzen; a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet 3. § (4) bekezdésének a) pontja értelmében pedig a fogvatartott (vagyis a bűnügyi, a szabálysértési, a közbiztonsági őrizetes, az előzetesen letartóztatott, valamint az elítélt) biztonsági felügyelet mellett, ellenőrzés nélkül tarthat kapcsolatot a védőjével, a fogva tartás alapjául szolgáló ügyben eljáró jogi képviselőjével. A BM rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontja értelmében a fogvatartott a büntetőeljárás jogait gyakorolhatja, a fogva tartás alapjául szolgáló ügyben eljáró jogi képviselőjével, védőjével biztonsági felügyelet mellett, ellenőrzés nélkül tarthat kapcsolatot.

A fogda őrzésbiztonságára tekintettel a fogvatartottak és a fogda területén tartózkodó személyek védelme érdekében a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló 19/1996. (VIII. 23.) ORFK utasítás 53. pontjában megfogalmazott előírások szerint az ellenőrzés nélkül engedélyezett látogatófogadás, kapcsolattartás során az előírt biztonsági felügyeletet ellátó fogdaőrnek figyelemmel kell kísérni a személyek tevékenységét. Ugyanakkor a fogdaőrnek olyan helyen kell tartózkodnia, hogy a beszélgetést lehetőleg ne hallgassa, de indokolt esetben – különösen a látogatót ért támadás, jogsértő vagy a fogva tartás rendjébe ütköző magatartás esetén – beavatkozhat.

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) 73. § (1) bekezdés szerint a rendőrség

a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés esetén a tetten ért eljárás alá vont személyt gyorsított bírósági eljárás lefolytatása céljából őrizetbe veheti.

A Szabs. tv. 34. § (1) bekezdése szerint az eljárás alá vont személyt megilleti a védekezéshez való jog. A Szabs. tv. 52. § (1) bekezdése értelmében eljárás alá vont személy az, akivel szemben a szabálysértési eljárás folyik. A Szabs. tv. 53. § (1) bekezdése kimondja, hogy az eljárás alá vont személy érdekében a szabálysértési eljárás bármely szakaszában törvényes képviselője vagy az általa vagy törvényes képviselője által írásban meghatalmazott nagykorú személy járhat el. A törvény azért nem nevesíti külön a meghatalmazottak körében az ügyvédet, mert azt ebbe a körbe tartozónak tekinti.

A Szabs. tv. 124. § (3) bekezdése az ügyvéd kirendelésének kötelezettségét („rendel ki”) – arra az esetre, ha az eljárás alá vont személynek nincs meghatalmazott ügyvédje – csak az eljárás alá vont személynek a bírósági tárgyalásra történő felkészítése érdekében írja elő.

Tekintettel arra, hogy a szabálysértési eljárás alapelvei közé tartozó védekezéshez való jog az eljárás alá vont személyt az eljárás bármelyik szakaszában megilleti, a szabálysértési őrizetbe vett személy részére már az őrizet elrendelésekor ki kell rendelni ügyvédet, amennyiben meghatalmazott jogi képviselővel nem rendelkezik.

Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság részéről szakirányítás keretében, szakmai iránymutatás készült a rendőri szervek részére annak érdekében, hogy az elzárással is büntethető szabálysértések elkövetőinek őrizetbe vételekor – amennyiben az eljárás alá vont személy nem rendelkezik meghatalmazott jogi képviselővel – ügyvéd kerüljön kirendelésre.

A Bizottság a Jelentésben javaslatot tesz arra, hogy a kirendelt képviselőket a hatóság emlékeztesse a legjobb tudásuknak megfelelő képviselet ellátásával kapcsolatos kötelezettségükre. Ezzel összefüggésben indokolt utalni a Be. 50. §-ának (1) bekezdésére, amely – többek között – kimondja, hogy a büntetőeljárás során a védő köteles

- a) a terhelttel a kapcsolatot késedelem nélkül felvenni,
- b) a terhelt érdekében minden törvényes védekezési eszközt és módot kellő időben felhasználni,
- c) a terheltet a védekezés törvényes eszközeiről felvilágosítani, a jogairól tájékoztatni,
- d) a terheltet mentő, illetőleg a felelősségét enyhítő tények felderítését szorgalmazni.

Tekintettel arra, hogy a Be. 44. §-a alapján egyértelműen szabályozott, hogy a büntetőeljárás során ki láthat el védői feladatokat, a törvényi kötelezettségek fennállására való figyelmeztetés előírása nem indokolt.

Az ORFK felhívja a figyelmet arra, hogy a Bizottságnak a témakörrel összefüggésben megfogalmazott javaslatában szereplő, védőkre vonatkozó felvetése elfogadása esetén a Magyar Ügyvédi Kamara által kirendelt védő közvetítése megnehezítené az eljáró hatóságok feladatainak végrehajtását. A javaslat szinte lehetetlenné tenné a kihallgatás azonnali megkezdését, ami veszélyeztetheti az eljárás sikeres kimenetelét is. (72 órás időtartamba nem férne bele.)

A Jelentés 15. oldal 25. pontja szerint a szabad orvosválasztás joga és az orvoshoz jutás garantálása az első 12 órában a fogva tartás során nem garantált.

Az Rtv. 18. § (2) bekezdése értelmében a személyi szabadság korlátozása esetén – az előállítás első pillanatától kezdve – biztosított a sérült, beteg vagy más okból sürgős orvosi ellátásra szoruló fogvatartottat orvosi ellátása.

A Jelentés 16. oldal 26. pontjához kapcsolódó válasz (gyógyszerek kezelése).

Az Európa Tanács Kínzásellenes Bizottsága (CPT) ajánlásainak végrehajtására kiadott 22/2010. (OT 10.) ORFK utasítás alapján a fogvatartottakkal kapcsolatos bánásmód és az általuk benyújtott panaszok kivizsgálása során keletkezett tapasztalatok 2012 évre vonatkozó értékelése alapján megállapítható, hogy a fogvatartottak többsége alkohol és tudatmódosító szerek okozta függőségben szenved, amelyeknek orvoslására a fogva tartás során rendszeres gyógyszeres kezelésben részesül. Ebből fakadóan a fogvatartottak gyógyszerrel történő napi ellátása jelentős biztonsági, valamint egészségügyi kockázatot hordoz, ezért a Rendőrség vizsgálja annak lehetőségét, hogyan kerülhet sor valamennyi fogda tekintetében állandó felcser szolgálat rendszerbe állítására.

A Jelentés 16. oldal 27. pontjában az idegen nyelvű tájékoztató anyagok naprakészen tartását kéri a Bizottság.

A „*Rendőrségen fogvatartott személyek jogairól és kötelezettségeiről, valamint a vele szemben alkalmazható kényszerítő eszközökről*” (a továbbiakban: Tájékoztató) elnevezésű, magyar nyelvű tájékoztató szövegének a Be. szerinti javítására 2012 októberében intézkedés történt.

Tekintettel arra, hogy a Tájékoztató – a fenti módosítást követően – a rendőrségi fogva tartással kapcsolatos hatályos normák előírásait tartalmazza, az a napi szolgálati feladatok ellátásához alkalmas, az idegen ajkú fogvatartottak esetén pedig a módosított magyar, és a korábban kiadott idegen nyelvű tájékoztató tolmács közreműködésével történő együttes ismertetése biztosítja a fogva tartással kapcsolatos jogokra és kötelezettségekre vonatkozó tájékoztatást.

A Jelentés 28. pontja: A Bizottság felszólítja a magyar hatóságokat arra, hogy a Független Rendészeti Panasztestület hatáskörét terjesszék ki oly módon, hogy a testület fellebbezést nyújthasson be a fent említett döntések ellen, és hivatalból vizsgálatokat kezdeményezhessen a feltételezett kifogásolható rendőri magatartási ügyekben.

A Független Rendészeti Panasztestület a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV: törvény 92. § (1) bekezdése alapján egyedi panaszügyben jár el, nem pedig általánosságban vizsgálja a rendőrség intézkedési tevékenységét. A Független Rendészeti Panasztestület hivatalból történő eljárásának lehetővé tételét nem tervezzük, a javasolt hatáskör jelenleg biztosított az alapvető jogok biztosa számára. Az alapvető jogok biztosáról szóló törvény 11. alcíme pedig meghatározza, hogy az alapvető jogok biztosa milyen intézkedéseket tehet a vizsgálat eredményének a függvényében. A módosítás ugyanazt a jogkört biztosítaná a Független Rendészeti Panasztestület és a szintén független státuszú alapvető jogok biztosa számára, amelyet azonban semmi sem indokol.

A Rendőrség kötelezettsége, hogy a tudomására hozott, illetőleg a saját észlelés alapján felfedett, a Rendőrség hivatásos állományú tagja által elkövetett bűncselekmények esetén az illetékes ügyészség értesítésével, hivatalból eljárást kezdeményezzen.

4. A fogva tartás körülményei a rendőrségi létesítményekben

A Jelentés 17. oldal 29-30. pontjaihoz kapcsolódó válasz (természetes fény biztosítása sötétített üveg helyett, a mellékhelyiségek késleltetett használata, fogdák korszerűsítése, BRFK fogda felújítás)

Az előzetes letartóztatás elrendelésének szigorodó jogi feltételei, valamint a Be. 2005. január 1-jei módosításával, az előzetes letartóztatás végrehajtásának helyeként – alapesetben – a büntetés-végrehajtási intézet került meghatározásra. Ez a fogvatartotti létszám jelentős mértékű visszaesését eredményezte, és a rendőrségi fogdák számának – bezárással és működtetés ideiglenes szüneteltetésével történő – csökkentéséhez vezetett.

A rendőrségi fogdáknak az elhelyezési körülményeket, valamint a berendezési tárgyak állapotát – országos szinten – az ORFK gazdasági szakterülete az elmúlt években többször felmérte. A 2006 novemberében végrehajtott vizsgálat alapján ütemterv készült a hiányosságok megszüntetésére, amelynek keretében a kisebb költségvonzatú – átépítést nem igénylő – munkák végrehajtásra kerültek, amelyeknek a célja a zárak előírásoknak megfelelő kialakítása volt. Hosszú távon a fogdák teljes átalakítási és felújítási munkálatait terveztük, amelyek megvalósítására pénzügyi fedezet hiányában nem került sor.

A fogdák építése, illetve azok felújítása során a homlokzati nyílászárók méretezésekor az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Kormányrendelet (OTÉK) 88. § (3) bekezdése szerinti előírásokat figyelembe vették, amely szerint a közvetlen természetes megvilágításra szolgáló bevilágító felület és a helyiség hasznos alapterületének 1:8 arányú méretezésére került sor.

Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság őrzésbiztonsági szempontból elvárásként fogalmazta meg, hogy csak áttetsző és biztonsági üvegezésű, befelé bukó, mechanikailag megerősített, elektronikus jelzőrendszerbe bekötött biztonsági homlokzati nyílászáró kerülhet a belső falsíkra beépítésre. A biztonsági üvegezésű, matt ablaküvegek minimálisan csökkentik a bevilágítás mértékét, amelyet kizárólag a nyílászáró méretének növelésével lehet ellensúlyozni. A megfelelő mértékű természetes fényhez való hozzáférés biztosítására – pénzügyi lehetőségekre tekintettel – csak az új építésű, illetve a felújításra kerülő fogdák esetében van lehetőség.

A Bizottság témakörben megfogalmazott javaslatát az ORFK a rendőrségi fogdák működtetésére vonatkozó jogszabályok és normák módosítása esetén figyelembe veszi.

A Készenléti Rendőrség Aradi utcai fogdájában a fogvatartottak részére egy háromfős, míg a Budapesti Rendőr-főkapitányság Gyorskocsi utcai fogdájában – többnyire – zárkánként egy-egy mellékhelyiség került kialakításra a zárkaegységben a zárkákon kívül, amely esetenként várakozást idézhet elő a fogvatartottak tekintetében, azonban ez nem jelent többet alkalmanként 10-15 percnél.

A fogda helyiségei, így a mellékhelyiségek használata során is figyelembe kell venni a jogszabályban előírt elkülönítésre vonatkozó szabályokat, amelyből egyértelműen következik, hogy a közös használatú helyiséget egy időben kizárólag az azonos zárkában elhelyezett

fogvatartottak vehetik igénybe. Őrzésbiztonsági okokból a fogdaőrök kötelesek átvizsgálni a mellékhelyiséget annak használatát követően, amely a várakozási időt tovább növelheti.

2002. évben a teakonyhák kialakítása minden fogdaszinten megvalósult, valamint a vizesblokkok felújítása is megtörtént. Tekintettel arra, hogy a fogdát is magába foglaló épület elavult, ezért gazdaságos átalakítása nem lehetséges, így az épületben csak karbantartási munkákat végeznek a szakemberek.

Hivatkozva a fentiekben leírtakra, a jogszabályi változások hatására a fogdáknak bekövetkezett fogvatartotti létszám jelentősen csökkent, ezért a Gyorskocsi utcai hat szintes objektum 4. és 5. fogdaszintek – a korábban átadott 6. szinttel együtt – a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága vagyionkezelésébe kerültek, amely egyébként szervezetileg a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet II. objektumát képezi. Az átadott helyiségekben a büntetés-végrehajtási feladatok végrehajtását célzó felújítási munkák folynak.

A működő fogva tartási helyek tekintetében a fogdák felújítási munkálatait a rendelkezésre álló fejlesztési források szerint tervezzük végrehajtani, a Budapesti Rendőr-főkapitányság a kezelésében maradt épületrészben nem tervez nagyobb felújítási munkát.

A Jelentés 17. oldal 31. pontjához kapcsolódó válasz (szabadtéri testedzés lehetőségének biztosítása minden 24 órát meghaladóan fogvatartott számára)

A Készenléti Rendőrség Aradi utcai, valamint a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság Szegedi Rendőrkapitányság fogdáiban a szabad levegőn tartózkodás céljára kialakított helyiségek fűdémszerkezete egyharmad részben fedett, ezáltal a helyiségben tartózkodó fogvatartottak részére kellő védettséget nyújt az időjárás (csapadék, napsütés) viszontagságaival szemben.

Tekintettel arra, hogy a szabad levegőn tartózkodás céljára kialakított helyiség esetében is alkalmazni kell a fogva tartás során előírt elkülönítési szabályokat, ebből fakadóan az érintett helyiségek a zárkák befogadó kapacitásához igazodva – 2-5 fő egyidejű, nem huzamos, legfeljebb egy óra tartamú tartózkodására – kerültek kialakításra. Az előzőekben leírtakra figyelemmel a szabad levegőn tartózkodás céljára kialakított helyiségek alapterülete ugyan nem teszi lehetővé a pihenést, sportolást elősegítő berendezési tárgyak beépítését, de megfelelő lehetőséget teremtenek a fogvatartott szabadtérben történő mozgásához.

A Jelentés 18. oldal 32. pontjához kapcsolódó válasz (előzetes fogvatartottak elfoglaltsága).

A rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet 10. § teremti meg annak lehetőségét, hogy a fogvatartott olyan tárgyakat tarthasson magánál, amelyekkel a fogva tartás időtartama alatt hasznosan elfoglalhatja magát. Ilyen használati tárgyak lehetnek a vallásgyakorláshoz szükséges könnyű, kisméretű kegytárgyak, elemmel működtethető zsebrádió, fülhallgató, hordozható, elemmel működtethető televíziókészülék, karóra, szemüveg, kontaktlencse, tartalék elemek (zárkán kívül tárolva), kártya, sakk és egyéb játék, melyek tárolása, működtetése az őrzés biztonságát nem zavarja. Ha a fogvatartott e tárgyakkal rendkívüli eseménynek minősülő cselekményt követ el, vagy kísérel meg, akkor – jogszabályi előírás szerint – ezeket a további fogva tartás során letétként kell kezelni, és használatra kiadni kizárólag felügyelet mellett lehet.

Az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet esetén az őrizetesek jogainak érvényesülése és a szabadidő hasznosabb eltöltése lehetőségének biztosítására európai uniós források

felhasználásával internetszobák, edzőtermek, imaszobák, könyvtárszobák és szabadtéri tornakertek kialakítására került sor a Rendőrség kezelésében lévő idegenrendészeti őrzött szállásokon, több mint 150 millió forint értékben. Ezeken felül jelenleg 130 millió forint értékben folynak projektek az őrzött szállásokkal kapcsolatos, pl. meglévő helyiségek sérülékeny csoportok fogvatartására történő átalakítására, felújításra, képzésre és korszerűsítésre. Az őrzött szállásokon a fogvatartottak részére a folyamatos internet használat és a telefonos kapcsolattartás lehetősége biztosított. Az őrzött szállásokon 2012. év eleje óta folyamatosan jelen vannak a Menedék - Migránsokat Segítő Egyesület szociális munkásai, egyben megvalósult a folyamatos pszichológiai tanácsadás. Az őrizetesek számára ingyenes jogi segítségnyújtás érhető el.

A Jelentés 18. oldal 34. pontjához kapcsolódó válasz (előállítók)

Az előállító helyiségek fűtött rendőrségi objektumokon belül találhatóak, ahol a személyi szabadságukban korlátozott személyek viselhetik saját ruházatukat. Amennyiben a fogvatartott elhelyezésre kerül az előállító helyiségben, akkor az Rtv. 18. § előírásai szerint a rendőrségnek gondoskodni kell a fogva tartás miatt bekövetkező egészségkárosodás megelőzéséhez szükséges ellátásáról.

A személyi szabadság korlátozása során arra kell törekedni, hogy a fogvatartott személynek az előállító egységben történő elhelyezése ne tartson a törvényben biztosított maximális időtartamig. Amennyiben az előállítást követően az érintett személlyel szemben további szabadságelvonásra van szükség, akkor annak végrehajtására a rendőrségi fogdában kerül sor.

Az előállító helyiségek berendezési tárgyai úgy kerültek kialakításra, hogy azok az őrzésbiztonság követelményei mellett biztosítsák az előállítóknak elhelyezett fogvatartottak törvényben biztosított jogait. Előállító helyiségben elhelyezett személyek részére matrac és takaró kiadására csak legkritikább esetben van szükség, ha az mégis indokolt, azonnal intézkedés történik a megfelelő fektetési anyag biztosítására.

B. Büntetés-végrehajtási létesítmények

1. Bevezető megjegyzések

A Jelentés 36. pontja: a Bizottság felhívja a magyar hatóságokat, hogy állapítsák meg az álláspontjukat a 36. pontban foglaltak vonatkozásában (ue. az információkérésben is szerepel);

Természetesen elfogadjuk azon megállapításukat, hogy a CPT Miniszteri Bizottságának az Európai Börtönszabályokról a Tagállamoknak szóló 2006. január 11-i R/2006/2 ajánlásának 71. szabályozása tesz hivatkozást arra, hogy a „büntetés-végrehajtási intézetek működtetése a közhatóságok felelősségébe tartozik, és el kell különíteni a rendőrségtől és a bünygyi nyomozástól.”

Véleményünk szerint, az azonos minisztériumhoz való tartozás azonban semmiképp nem jelenti a feladatok keveredését. A büntetés-végrehajtási szervezet mind szervezetileg, mind személyi állományát, mind költségvetését tekintve teljes mértékben, élesen elkülönül más fegyveres szervektől. Megjegyezni kívánjuk továbbá, hogy a jelenlegi szervezeti rendszer több ponton pozitív eredményeket hozott, így elősegítette a rendvédelemben egységes képzés kialakítását, lehetővé tette az átjárhatóságot, valamint költséghatékonyságot eredményezett az öltözet, technika és egyéb felszerelések egységesítésében.

A Jelentés 40. pontja szerint a magyar hatóságoknak meg kell kettőzniük az erőfeszítéseiket az érintett felekkel egyeztetve a börtönök túltelítettsége elleni fellépés érdekében, és mindeközben figyelembe kell venniük az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlásait. A Bizottság javasolja, hogy a cellákban az egy lakóra jutó lakótérre vonatkozó szigorú minimum követelményeket újra vezessék be. Minden fogvatartottnak legalább 4 m² lakótérrel kell rendelkeznie a többszemélyes cellákban; a cellákban található illemhely/tisztálkodó helyek által elfoglalt alapterület nem tartozhat bele ebbe a számításba. Az egyszemélyes cellákra vonatkozóan, bármely ilyen típusú zárka minimum 6 m² méretű (a cellákban található illemhely/tisztálkodó helyek által elfoglalt alapterület leszámítva), de inkább nagyobb legyen.

A CPT küldöttség álláspontja szerint a – 2009-es utolsó látogatás óta – a börtönök zsúfoltsága a duplájára emelkedett, amit arra alapoznak, hogy a 100% feletti telítettségi rész megkétszereződött (országos átlagban 122%-ról 144%-ra). Az elhelyezés ilyen módú bemutatása, bár matematikailag megállja a helyét, félrevezető lehet, mivel felületesebb értelmezésben arra engedhet következtetni, hogy a telítettség (illetve a fogvatartottak száma) kétszereződött meg. Ennek elkerülése érdekében, jelezzük, hogy az utóbbi 4 évben a bv. intézetek telítettsége további 22%-al, 144%-ra növekedett.

Amint arra a jelentés is kitér, a CPT a látogatásai során megfelelő, széleskörű tájékoztatást kapott a túltelítettség okairól és kezelésének módjáról. A Kormány új nézőpontot alakított ki a hosszabb távú tervezés irányába, egy több éven keresztül megvalósuló, átfogó férőhelybővítési program beindításával, valamint a bv. szervezetre háruló feladatok végrehajtásának új alapokra helyezésével. A telítettség-kiegyensúlyozó program biztosítja a bv. intézetek működőképességét, sikeresen megelőzi az átlagostól messze kiugró túlzásúfoltságot, és nem utolsó sorban jobb életkörülményeket biztosít az abban érintett fogvatartottak számára.

A program célja a többletfeladatok egységes elosztása a bv. intézetek között. Egyetértve azzal, hogy a program nem lehet sem kizárólagos, sem hosszú távú megoldás, az abba fektetett munka nem hiábavaló, mert jóval súlyosabb – a jelentés szóhasználatával élve – problémákat előz meg, mint amilyeneket okoz.

A telítettség kiegyensúlyozás során magas prioritást kap az egyéniesítés és a regionalitás elve, így minden fogvatartott áthelyezése egyedileg kerül elbírálásra, törekedve arra, hogy a kapcsolattartások ne gyengüljenek és fenntartásuk érdekében a szállítások száma se emelkedjen jelentősen.

A 2010-es jogszabály módosítást követően a Kormány egyértelműen kinyilvánította, hogy határozott lépéseket kíván tenni a túlzásfoltosság megszüntetésének érdekében, mert a korábbi szabályozás szerinti elhelyezést az adott létszámviszonyok mellett nem lehetett biztosítani. A CPT azon felvetése, melyben a fogvatartotti lakótér minimummennyiségének megnövelésére tesz ajánlást, jelenleg megfelelő jogi normatívákkal szabályozott, és a biztosítandó légtér és mozgástér szempontjából továbbra is konkrét számadattal ellátott szabályt tartalmaz.

Jelenleg a minimális mozgástérre vonatkozó előírásokat a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) 137. §-a a következők szerint szabályozza: (1) A zárkában (lakóhelyiségben) elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre lehetőleg hat köbméter légtér, és lehetőség szerint a férfi elítéltek esetén három négyzetméter, a fiataloké, illetve a női elítéltek esetén három és fél négyzetméter mozgástér jusson. (2) A mozgástér meghatározása szempontjából a zárka (lakóhelyiség) alapterületéből az azt csökkentő berendezési és felszerelési tárgyak által elfoglalt terület figyelmen kívül kell hagyni. (3) Egyéni elhelyezés esetén a zárka (lakóhelyiség) alapterületének lehetőleg el kell érni a hat négyzetmétert.

A konkrét mozgástér és légtér meghatározása jelenleg is és a tervek szerint is végrehajtási rendeletben kerülne szabályozásra. Az elhelyezés alapvető szabályait a Bv. Kódex a következők szerint tartalmazza: (1) Az elítéltek közösen helyezhetők el, de ha erre lehetőség van, az elítéltet egyedül kell elhelyezni.

(2) Az elítélteket ágyneművel ellátva egyemeletes ágyon kell elhelyezni, ettől eltérni csak rendkívüli esetben – más lehetőség hiányában – lehet.

A Jelentés 41. pontja: a Bizottság arra ösztönzi a magyar hatóságokat, hogy használják ki a börtönstratégia tervezésének idejét a civil szervezetekkel való széleskörű konzultáció lefolytatására (ue. az információkérésben is szerepel);

A CPT korábbi látogatásakor megfogalmazott észrevételeit az új Bv. Kódex előkészítése során figyelembe vettük. A törvény tervezetét közigazgatási és társadalmi egyeztetésre bocsátották, majd azt a parlament 2013 végén elfogadta.

Megjegyezni kívánjuk, hogy a témában a megrendezésre került nemzetközi konferencián a CPT képviselőjében Mykola Gnatovskij alelnök úr is jelen volt, és több megfontolandó javaslattal élt.

2. Rossz bánásmód

A Jelentés 46. pontja szerint a magyar hatóságoknak meg kell kettőzniük az erőfeszítéseiket a büntetés-végrehajtási intézmények állománya részéről elkövetett nem megfelelő bánásmód visszaszorítására és a börtönőrök szakmai etikájának előmozdítására utasításokon és oktatáson keresztül, figyelemmel az újonnan elfogadott Európai Börtönőr Etikai Kódexre. A börtönőrök megfelelő bánásmódját az elítéltekkel szemben erősíteni lehet azzal, hogy kötelezik az állományt a munkatársak nem megfelelő bánásmódjának megakadályozására és a kollégákat érintő nem megfelelő bánásmód valamennyi esetének megfelelő csatornákon keresztül történő jelentésére;

- a meglátogatott intézetekben dolgozó állományt tisztán és gyakran emlékeztetni kell arra, hogy soha nem okozhatnak, leplezhetnek vagy túrhatnak el semmiféle nem megfelelő bánásmódot, semmilyen formában és semmiféle körélmények között, akkor sem, ha azt felettesük rendeli el;
- az elítélteket minden esetben udvariasan és tisztelettel kell kezelni és fel kell lépni a rasszizmus és az idegengyűlölet minden formája ellen, ösztönözni kell a nemek iránti előzékenységet és meg kell akadályozni mindenféle szexuális zaklatást mind a fogvatartottakkal, mind az állomány más tagjaival szemben;
- erőszakot csak abban az esetben és addig a mértékig szabad alkalmazni, mely elkerülhetetlenül szükséges a fegyelem és a rend fenntartása érdekében és az nem szolgálhat büntetési célokat;
- az állomány tagjait felelősségre kell vonni minden nem megfelelő bánásmód (a szóbeli is) és nem megfelelően alkalmazott erőszak esetében;

A büntetés-végrehajtási állomány hozzáállását és viselkedését, akik a Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben közvetlen kapcsolatban vannak a fiatalkorúakkal és a Sopronkőhidai Fegyház és Börtön 1. és 4. szárnyának állományát szigorúbb és hatékonyabb felülvizsgálat alá kell helyezni; az elítéltekkel szembeni nem megfelelő bánásmóddal kapcsolatos feljelentések kivizsgálását alapjaiban át kell dolgozni és hatékonyabbá kell tenni.

A CPT fentiekben megfogalmazott ajánlásaira is figyelemmel, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka, utasított valamennyi bv. szervet a hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazások hatékonyabb visszaszorítására, a fogvatartottak irányába zajló megfelelő kommunikáció fenntartására, a sértő és bárminemű megkülönböztetést tartalmazó kifejezések alkalmazásának mellőzésére, valamint az erre való folyamatos figyelemfelhívásra.

Az Európai Börtönőr Etikai Kódexben, valamint a bv. szervezet Etikai Kódexében megfogalmazottakra tekintettel, minden eszközt felhasználunk annak érdekében, hogy a személyi állomány mindenkor a szakmai tisztesség és az etikai elvek figyelembe vételével lássa el feladatát illetve, hogy a feltárt és bizonyított fegyelemsértések minden esetben felelősségre vonással záruljanak.

A bv. szervek vezetői minden esetben megteszik a szükséges intézkedéseket az ügyészség tájékoztatásával kapcsolatban, és rendelkezésre bocsátják a keletkezett iratokat és egyéb bizonyítékokat.

A Belügyminiszter utasítására az ajánlásban megemlített két bv. intézetben ellenőrzési feladat került meghatározásra.

A vizsgálat megállapította, hogy a Sopronkőhidai Fegyház és Börtön parancsnoka az átvizsgált időszakban a személyi állomány által vélelmezhetően elkövetett és a Btk. 226.§-a szerint minősülő bántalmazások miatt 20 esetben tett feljelentést a Központi Nyomozó Főügyészség területileg illetékes osztályán (2011-ben 10, 2012-ben 8 és 2013 I. negyedéves adata szerint 2 esetben). Három eset kivételével, amely folyamatban van, az ügyészség még nyomozati szakban valamennyi ügyben megszüntető határozatot hozott.

Figyelemfelhívónak tekinthető az adott időszak magas esetszáma, de az adatok mögött negatív jelenségek, összefüggések nem voltak fellelhetőek.

A kialakult eljárásrend alapján az intézet parancsnoka bántalmazásra utaló fogvatartotti panasz, bejelentés kapcsán – függetlenül azok igazságtartalmától, minden esetben eleget téve intézkedési kötelezettségének – feljelentést tett.

Az egyes eseteket külön-külön és összefüggéseiben vizsgálva az ellenőrző bizottság nem talált arra utaló adatot, körülményt, amely esetleg a személyi állományon belül olyan csoporthoz, személyekhez kapcsolódott volna, akik folyamatosan jogszabálysértő módon látják el szolgálatukat. A tárgykörben a törvényességi felügyeletet ellátó Győr-Moson-Sopron Megyei Főügyészség munkatársai, az intézetben rendszeresen folytatott vizsgálataik során, a bánásmód vonatkozásában ügyészi intézkedésre okot adó körülményt nem észleltek.

A Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben a személyi állomány által elkövetett bántalmazások (2011-ben és 2013-ban nem történt, 2012-ben 2 esetben indult büntető eljárás) nyomozati szakban megszüntető határozattal zárultak.

Az intézet vonatkozásában az is megállapítható volt, hogy a megelőző évekhez képest az esetszámok jelentős csökkenése tapasztalható, mely a vezetői elvárásnak és ellenőrzésnek, a végrehajtott állomány felkészítésének és szabályos munkavégzésének az eredménye.

Összességében megállapítható, hogy a személyi állomány részéről felmerülő esetleges bántalmazások, megkülönböztető megnyilvánulások vonatkozásában, képzések alkalmával, folyamatosan felhívják a figyelmet a fogvatartottakkal szembeni törvényes bánásmód követelményeinek betartására.

Megállapítható, hogy az ellenőrzés során hiányosság nem került feltárássra, mindkét intézet vezetése és személyi állománya kellően felkészült a jogszerű és szakszerű feladatellátásra.

A Jelentés 47-50. pontjai szerint a megtett erőfeszítések ellenére, az illetékes ügyészi szervek számára komoly kihívást jelentett azon bizonyítékok megszerzése, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a fogvatartottak bántalmazásáért felelős személyek ellen hatékonyan eljárhassanak. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a hatékonyság növelése érdekében, a bántalmazásokkal kapcsolatos állítások kivizsgálásának a rendszere alapjaiban kerüljön felülvizsgálatra. Ezzel kapcsolatban a Bizottság szeretné tudni, hogy tervezzük-e a Nemzeti Védelmi Szolgálat büntetőhatáskörének a kiterjesztését, nevezetesen azt, hogy a korrupció ellen folytatott tevékenységek mellett, az illetékes ügyészségi hatóságok nyomozati munkáját is segítik majd azon bántalmazási ügyekben, amelyekben börtönalkalmazottak (és bármely más köztisztviselők) esetlegesen mint elkövetők érintettek. Az ügyészek által említett további akadály, hogy egyes börtönökben a zárt láncú televíziós (CCTV) kamerákkal (a továbbiakban: megfigyelő kamera) való lefedettség nem kielégítő. Egyes fogvatartottak pedig arról számoltak be, hogy az őrök nagyon odafigyeltek arra, hogy a fogvatartottakat csak olyan helyeken bántalmazzák, ahol a történeteket biztosan nem rögzíti megfigyelő kamera.

A Bizottság szerint lépéseket kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek alkalmazottai mindig azonosíthatóak legyenek, lehetőség szerint visszatérve a névtábla viselésének gyakorlatához, és addig is úgy, hogy rövidebb azonosítási számokat viselnek jól látható helyen szolgálatban;

A Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben és a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben dolgozó állományt határozottan emlékeztetni kell arra, hogy személyükben felelősek biztosítani a fogvatartottak fizikai, szexuális és szellemi integritását, beleértve a másik fogvatartott felől érkező támadásokat is;

A Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben és a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy tovább racionalizálják az egyes fogvatartottak értékelését, osztályozását és allokációját, annak biztosítására, hogy a fogvatartottak ne legyenek kitéve olyan más fogvatartottaknak, akik kárt tehetnek bennük.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának vezetése egyetért azon megállapítással, hogy a szolgálatot ellátó személyi állományú tag feladatellátása során minden esetben beazonosítható legyen. Ennek érdekében körlevélben utasította a bv. szervezetet, hogy a személyi állomány hivatásos állományú tagjai a szolgálati feladat ellátása során viseljék az azonosító számukat, illetve hogy a felszerelő állományt a 14 hetes képzés végére azonosító számmal kell ellátni. Az azonosító számmal történő ellátás a személyi állományú tag azonosítására teljes mértékben alkalmas, ezért további névtáblával történő ellátását nem tartjuk indokoltnak.

El kell ismernünk, hogy a fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett erőszakos cselekményeinek száma nem csökkent kellő mértékben, és a cselekmények megakadályozására, a jövőben is jelentős erőfeszítéseket kell tennünk. A kényszerítések miatt indult eljárások egy része összefüggésbe hozható a zsúfoltsággal (Sopronkőhidán 150%, míg Kaposvárott 157%). A fogvatartottaknak, illetve bántalmazás esetén az ügy sértettjének/sértettjeinek a szabályozók által nyújtotta lehetőség alapján nevelői, parancsnoki, ügyészségi meghallgatás során lehetőségük van panaszt előterjeszteni, illetve bármely hatósághoz fordulhatnak írásban problémájuk megoldása érdekében.

A fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett bántalmazásai tekintetében oktatási tervben meghatározott és dokumentált, rendszeres foglalkozások kerülnek végrehajtásra. A képzések alkalmával nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy a személyi állomány felismerje azon körülményeket és magatartásformákat, amelyekkel megelőzhető vagy időben felismerhető az áldozattá válás lehetősége. Az oktatások során a résztvevők feldolgozzák az elkövetett fegyelemsértések tapasztalatait, az oktatást végző munkatársak stressz kezelési technikákról, autogén tréninggel közvetítenek ismereteket.

Az új Bv. Kódex a büntetés-végrehajtási intézetekben üzemelő kamerák vonatkozásában precíz szabályozást tartalmaz.

3. A személyzet és a fogvatartottak kapcsolatai

A Jelentés 56. pontjában a Bizottság azt ajánlja, hogy a magyar hatóságok:

- **invesztáljanak forrásokat a biztonság dinamikus megközelítésébe, annak figyelembe vétele mellett, hogy az ilyen megközelítés nagyban függ az állomány személyek közötti kommunikációs képességének alkalmazásától;**

- **biztosítsák, hogy a meghallgatások nem a zárkarácsokon keresztül történnek a BSR és HSR részlegeken, amennyiben szükséges, a kihallgató szobákat kell úgy kialakítani, hogy azok korlátozzák a biztonsági kockázatot;**
- **vessenek véget az anakronisztikus, 54. pont szerinti gyakorlatoknak (arccal a falnak várakozás, jelentés a fogvatartottak előtt), melyek a fogvatartottakkal való rutin kapcsolattartás során kialakultak;**
- **vizsgálják felül az állomány felvételére és megtartására vonatkozó szabályokat és legyenek megfelelő figyelemmel a vegyes nemi összetételre és annak követelményére, hogy a börtönök állományának összetétele tükrözze a fogvatartotti állomány összetételét;**
- **végezzenek mélyelemzést a büntetés-végrehajtási intézetek fogvatartói állományának számára és kihelyezésére és tekintsék át megfelelően a fogvatartói területek és a munkaterületek állományának elrendezését;**
- **amennyiben szükség van arra, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek állománya gumibotot és bilincset hordjon a fogvatartói területeken, azokat rejtett módon kell viselni;**
- **a könnygáz tartályok nem képezik a büntetés-végrehajtási intézetek állománya alapfelszerelésének részét, és figyelemmel ennek az anyagnak a potenciálisan veszélyes hatására, a könnygázt nem szabad zárt térben használni;**
- **erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy biztosítható legyen a bilincsek és test-övek BSR és HSR elítélteken történő alkalmazásának kivételes jellege, a szakképzett személyzet által végzett, valós fenyegetéseken alapuló, egyéni értékelés alapján. Azonnali lépéseket kell tenni annak a gyakorlatnak a megszüntetésére, hogy az elítélteket az orvosi vizsgálatok és kezelések (valamint egyéb kihallgatások) során megbilincselve tartásák;**

A HSR és BSR körlet zárkáiba felszerelt belső biztonsági (vas)rácsok a zárkába belépő személyek életének és testi épségének védelmét szolgálják, a belső vasrácsok alkalmazására minden esetben az egyéni biztonsági kockázatok gondos mérlegelését követően kerül sor.

Mind a HSR, mind pedig a BSR körleten döntő részben olyan fogvatartottak vannak elhelyezve, akik többszörösen minősített emberölés büntette miatt töltik tényleges életfogytig tartó, vagy életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésüket.

Az érintett fogvatartottak - a bűncselekményük elkövetésének körülményeire, a fogvatartottak személyiségjegyeire, valamint a büntetés-végrehajtást érintő egyéb kockázati tényezőkre figyelemmel - fokozott biztonsági kockázatot jelentenek.

A fogvatartott lelki gondozása, egészségügyi ellátása során a pszichológus, a lelkész, illetve az orvos négy szemközt kell, hogy az érintettel beszéljen. Ennek során a tudomására jutott bizalmas információ a szakmai titoktartás részét képezi, ezért a felügyelet távollétéből eredő biztonsági kockázat minimalizálása érdekében szükség van az említett kialakítás alkalmazására. Az intézkedés célja a bizalmas, a fogvatartott és a gondozást végző közötti megnyugtató légkör biztosítása mellett a szakemberek fizikai védelme.

Véleményünk szerint a személyi állomány zárkába belépő tagjának az ott elhelyezett és erre a feladatra beleegyezésével kijelölt zárkamegbízott fogvatartott az adott bv. intézetben meghatározott minta alapján jelent. Ennek az a célja, hogy a személyi állomány megkapja a megfelelő tájékoztatást a fogvatartottak létszámáról a távollétek okairól valamint a zárkában történt egyéb eseményekről. Álláspontunk szerint a jelentések tartalma, és körülménye nem megalázó a fogvatartottakra nézve.

Egyetértünk azzal a megállapítással mely szerint kifogásolható, hogy a fogvatartottak arccal a fal felé fordulnak. Amennyiben ilyen intézeti gyakorlatot tapasztalunk, minden esetben utasítjuk az intézet vezetését ennek megszüntetésére.

A jelentés azon felvetésével egyetértünk, hogy a jövőben mind a női felügyelők mind a női pszichológusok létszámának növelésére nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk.

Álláspontunk szerint, a jelenleg rendelkezésre álló humán erőforrás ugyanakkor - a szakfeladatok figyelembevételével - megfelelően kerül elosztásra a bv. szervek között.

A személyi állomány létszámának növelésére és a - látogatás során felvetett - női állományi tagok létszámának bővítésére a Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet már intézkedett, melynek következtében 1 fő női alkalmazott felvételére került sor, valamint a megüresedő státuszok vonatkozásában továbbra is törekszenek ezen szempontok figyelembe vételére. A jövőben szervezeti szinten is nagy hangsúlyt kívánunk fektetni a személyi állomány megfelelő összetételben történő felvételére.

A 2013-évben a - CPT látogatását követően - bv. szervezet biztonsági szabályzatában történt módosítás során meghatározásra került, hogy már a kényszerítő eszköz készenlétbe helyezése (Pl.: gumibot kézbevétele) is csak indokolt esetben, az alkalmazás feltételeinek fennállása esetén jogszerű. A módosítás során az eszköz(ök) használatának, viselésének szabályait az elvárások és ajánlások figyelembe vételével alakítottuk ki.

Álláspontunk szerint, a fogvatartottak elhelyezése, kezelése differenciáltan történik, de ahol a rend és a fegyelem fenntartása, súlyos rendkívüli esemény megelőzése szükségessé teszi, ott ezen eszközök rendelkezésre állását továbbra is indokoltnak tartjuk, tekintettel arra, hogy a kényszerítő eszközök alkalmazása nem csak jogosultság, hanem egyben jogszabály által előírt kötelezettség is.

Ezen felül megállapítható, hogy kényszerítő eszközként eseti jelleggel testi kényszer és a bilincs használata fordul elő. Gumibot alkalmazására az elmúlt három évben mindössze három alkalommal került sor, az mindegyik esetben dühöngő fogvatartott felügyelet ellen irányuló támadásának elhárítása miatt vált szükségessé. A könnyfakasztó vegyszerek alkalmazása az elmúlt években nem fordult elő, ezért szakmai szempontokat mérlegelve – a CPT bizottság ajánlását is figyelembe véve – a kényszerítő eszközök összetételét, egyéni felszerelésként történő kiadását felülvizsgáljuk.

A Szegedi Fegyház és Börtön HSR és BSR körletén a mozgáskorlátozó eszközök alkalmazásra egyéni kockázatelemzés alapján, egyéni kezelési utasításban kerül meghatározásra, melyet szakmai bizottság javaslata alapján a parancsnok-helyettes hagy jóvá.

A bv. szervezet hivatásos állományú tagja feladatának jogszerű teljesítése során - amennyiben a bilincs, kényszerítő eszközként való alkalmazásának a törvényben meghatározott feltételei nem állnak fenn - a fogva tartás biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmény megelőzése érdekében mozgáskorlátozó eszköz alkalmazására jogosult. A mozgáskorlátozó eszköz intézeten belüli-, illetve kívüli alkalmazása mindig egyedileg kerül meghatározásra. A fentiekre való tekintettel a bv. szerv vezetői a mozgáskorlátozó eszközök intézeten belüli alkalmazási gyakorlatának felülvizsgálják.

4. Speciális rezsimben fogvatartottak

A Jelentés 58-59. és 72. pontjai: A Bizottság véleménye szerint a HSR-körletben eltöltött kezdeti időszak után a körletben történő elhelyezést illetően gyakoribb (pl. háromhavonkénti) felülvizsgálat bevezetése szükséges az érintett fogvatartottakkal konzultálva. A CPT arra is tesz ajánlást, hogy a BSR-körletben történő elhelyezésre, illetve az elhelyezés meghosszabbítására vonatkozó eljárás további javítása tegye lehetővé, hogy az intézkedésről döntést hozó bizottság a BSR fogvatartottakat minden esetben meghallgassa (beleértve a bv. szakértőkkel folytatott előzetes meghallgatást is), és a döntésről az érintett fogvatartottakat írásban, indokolással együtt tájékoztassa a fellebbezésre vonatkozó információval együtt. A kezdeti döntés után legalább egy hónappal (majd azt követően legalább háromhavonta) kerüljön sor további felülvizsgálatra. (A Bizottság megállapításai szerint a IV. biztonsági fokozatba történő besorolási rendszer: a háromhavonta végzett felülvizsgálat a besorolás módosítását ritkán eredményezte. Több elítéltet hosszabb ideig (akár évekig) is IV. biztonsági fokozatúnak minősítettek. Az elítélteket a döntést hozó bizottság feltehetően meg sem hallgatta, és többeket nem is tájékoztattak a IV. biztonsági fokozatban történő (hosszú ideig tartó) elhelyezés okáról. Semmiféle lehetőséget nem kaptak az intézkedéssel szemben való fellépésre, mivel az indok több évvel korábban bekövetkezett eseményekre utalt (pl. 14 évvel korábbi szökési kísérlet). Az intézmény ügyésze a döntéseket alátámasztó bizonyítékok hiánya miatt több esetben felülvizsgálatot kért, jelentős eredmény azonban nem született.)

A hatályos jogszabályok szerint az elítélt különleges biztonsági zárkába helyezését a büntetés-végrehajtási intézet legfeljebb 6 hónapra rendelheti el, amelyet egy alkalommal három hónappal meghosszabbíthat. A büntetés-végrehajtási intézet döntéséről indokolt határozatot hoz. Ezt meghaladó időre a különleges biztonságú zárkába helyezés – alkalmanként - legfeljebb hat hónappal való meghosszabbításáról, valamint az elítéltnak legfeljebb hat hónapra különleges biztonságú körletre helyezéséről, vagy annak . alkalmanként- legfeljebb 6 hónappal való meghosszabbításáról a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka indokolt határozattal dönt. A büntetés-végrehajtási intézet és a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának határozata ellen az elítélt a határozat közzétételétől számított három napon belül a büntetés-végrehajtási bíróhoz fellebbezéssel élhet. A fellebbezésnek a végrehajtásra nincs halasztó hatálya.

Véleményünk szerint a döntést megelőző eljárásrend és a döntés szintje arányban áll a fogvatartott személyi szabadságának, ilyen módon való korlátozásával. A Bv. Kódex szerint a fogvatartott egyéniesítéséhez igazodó rezsimkategóriába sorolásáról, szigorúbb biztonsági csoportba, valamint a IV. biztonsági csoportba sorolásáról a Befogadási és Fogvatartási Bizottság (BFB) határozattal dönt, amelynek során a fogvatartottat meghallgatja. A fogvatartottat a BFB döntéseivel szemben jogorvoslati jog illeti meg.

A Bv. Kódex szerint a HSR alkalmazására és megszüntetésére a BFB döntése alapján kerülhet sor, melyet háromhavonta felül kell vizsgálni, illetve haladéktalanul meg kell szüntetni, ha feltételei már nem állnak fenn. A HSR alkalmazásáról való döntés, illetve az elhelyezés felülvizsgálata során az elítéltet meg kell hallgatni, a döntésről az elítéltet írásban tájékoztatni kell.

A Bv. Kódex szerint az elítélt biztonsági zárkába helyezését (BR) a bv. szerv vezetője legfeljebb hat hónappal rendelheti el, amelyet egy alkalommal, három hónappal meghosszabbíthat. A bv. szerv döntéséről indokolt határozatot hoz. Ezt meghaladó időre a

biztonsági zárkába helyezés – alkalmanként – legfeljebb hat hónappal való meghosszabbításáról, valamint az elítéltek legfeljebb hat hónapra biztonsági részlegre helyezéséről, vagy annak – alkalmanként – legfeljebb hat hónappal való meghosszabbításáról a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka indokolt határozattal dönt. A BR alkalmazásáról való döntés, valamint annak felülvizsgálata során az elítéltet meg kell hallgatni. Az alkalmazásáról való döntés során a meghallgatás a bv. intézet biztonsága, illetve bűncselekmény megelőzése érdekében mellőzhető. A Bv. Kódex szerint az elítéltek a bv. szerv biztonsági zárkába helyezés elrendeléséről és meghosszabbításáról, valamint a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka biztonsági zárkába helyezés meghosszabbításáról, vagy biztonsági részlegre helyezés elrendeléséről és meghosszabbításáról szóló határozata elleni fellebbezését a büntetés-végrehajtási bíró az iratnak a hozzá érkezésétől számított öt napon belül bírálja el. Az Európa Tanács Emberi Jogi és Jogbiztonsági Főigazgatóságának Bv Kódexre tett észrevételei alapján javasolt módosítás nyomán a bv. intézet haladéktalanul gondoskodik a fellebbezés bv. bíró részére történő továbbításáról.

A Szegedi Fegyház és Börtön gyakorlata döntő részben a CPT javaslatának megfelelő, mely során általában - a HSR körleten elhelyezett fogvatartottak esetében is - rendszeresen felülvizsgálatra kerül az elhelyezés indokoltsága, melynek gyakorisága a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 47/A. § szerint hat hónap.

Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a Szegedi Fegyház és Börtön mind a HSR, mind pedig a BSR körleten elhelyezett fogvatartottak esetében háromhavonként vizsgálja felül az elhelyezés indokoltságát, mely során az érintett fogvatartott személyes meghallgatása is megtörténik.

A fogvatartottakkal való találkozás magában foglalja a pszichológus és nevelő általi előzetes meghallgatást, valamint az elhelyezés kérdésében való hivatalos döntés során szükséges megjelenést is.

Az elhelyezés ügyében született döntés írásbeli, határozati formában történő közlésével egyetértünk, és ennek megfelelően a jelenlegi országos parancsnoki előírás módosítására intézkedünk. A meghosszabbított elhelyezésre vonatkozó döntés elleni korlátozott fellépéssel kapcsolatos kifogásokat illetően, a Rendelet általános panaszjogot biztosít a fogvatartottak számára.

A Szegedi Fegyház és Börtönben a saját védelmük érdekében a BSR körleten elhelyezett elítéltek jogszabályban biztosított jogai nem sérülnek a BSR körleten való elhelyezéssel, mely során az érintettek vonatkozóan egyénileg kerülnek megállapításra a kezelési szabályok. A BSR körleten elhelyezett fogvatartottak vonatkozásában a jogszabályok által meghatározott általános fegyház fokozatra irányadó szabályok érvényesülnek, így a fegyház fokozatnak megfelelően a zárkaajtók zárásából következően nem lépnek kapcsolatba más, nagy biztonsági kockázattal bíró elítéltekkel sem, mozgásuk pedig fokozott figyelemmel történik.

A fentiekben megfogalmazottakra való tekintettel a jelenlegi intézkedéseket elégségesnek tartjuk és a védett fogvatartotti kör elhelyezésére szolgáló külön körlet kialakítását – az intézeti telítettséget, valamint a differenciálás jogszabályokban meghatározott más kötelező eseteit is figyelembe véve – nem tartjuk indokoltnak.

A Jelentés 60. pontjában a Bizottság információt kér a Budapesti Fegyház és Börtönben megnyitni szándékozott harmadik HSR egység tervének végrehajtásáról.

A Budapesti Fegyház és Börtönben megnyitni szándékozott harmadik HSR egység tervkoncepciójának kialakítása jelenleg folyamatban van. Erre tekintettel a Budapesti Fegyház és Börtön 11 éve üresen álló, felújításra szoruló 'A' objektum, Jobb Csillag I. szárnyában összesen 55 fős férőhelybővítés kerül kialakításra. Az épületrészt biztonsági szempontból a legmagasabb fokozatúra tervezték. A férőhelybővítés négy szinten - földszint és három emelet - valósul meg, melynek összes alapterülete mintegy 1240 m². Az alaprajzi kialakítást tekintve törekszünk az egy- és kétfős zárak létrehozására, illetve az ún. „kiszolgáló funkciók” (szolgálati és hivatali, látogatófogadó, szociális, egészségügyi és közösségi helyiségek, raktárak, stb.) adott épületrészben történő külön megvalósítására. Az új HSR körlet kialakítása a zsúfoltság csökkentése, a nagyobb differenciálási lehetőség és a kapcsolattartás elősegítése szempontjából is pozitív előrelépést jelent.

A Jelentés 61 és 63. pontjaiban megfogalmazott ajánlások szerint:

- **mindaddig, ameddig az elkerített részek a BSR egység jobbra eső oldalán találhatóak, záraként csak egy elítélt helyezhető el;**
- **a zárakán belül elhelyezett illemhelyek le nem határolása egyáltalán nem tekinthető kielégítőnek, amennyiben a HSR egységben a zárakban ketten is elhelyezésre kerülnek, a zárakban belüli illemhelyeket teljesen el kell különíteni a BSR egységben és az illemhelyek nem lehetnek a megfigyelő kamerák látószögében a megfigyelési zárakban; az üvegfalal történő elválasztás alkalmazását a látogatások során (valamint minden egyéb korlátozást) minden esetben csak egyénre szabott, bizonyítékokon alapuló kockázatelemzést követően szabad alkalmazni.**

A szakmai alapokon nyugvó megállapításaink mellett, a CPT ajánlását megfontolva a Szegedi Fegyház és Börtönben a BSR körlet belső ráccsal elválasztott zárakainak számát csökkentették. A belső ráccsal ellátott zárak közül jelenleg két olyan zárka van, ahol nem egyszemélyes elhelyezés valósul meg. A kétszemélyes elhelyezést az indokolja, hogy az érintett fogvatartottak esetében a kockázatértékelés szerint - ha egyedül maradnának - fennáll az öngyilkosság elkövetésének veszélye. A fogvatartottak az egyéni foglalkozások során többször kérték, hogy ne kelljen egyedüli elhelyezésben tölteniük büntetésüket, ezért szükség van a zárakban lévő másik fogvatartott támogató jelenlétére, amely megelőző célt is szolgál. Mindemelllett a személyi állomány a végrehajtott ellenőrzése, illetve az egyéni és csoportos foglalkozások során kiemelt feladatként kezeli a suicid-prevenációs feladatokat. Azon fogvatartottak, akik esetében az öngyilkosság veszélye nem áll fenn, egyszemélyes elhelyezésben vannak.

Az érintett intézetben az illemhelyek leválasztása az I. objektumban már közel 40%-ban megtörtént. A még hátralévő átalakításokat, az intézet a költségvetési források függvényében a jövőben is tovább folytatja.

A Szegedi Fegyház és Börtönben zárakán belül kamerát kizárólag abban az esetben alkalmaznak, ha konkrét ok alapján alaposan feltehető az öngyilkosság elkövetésének veszélye. A kamerával felszerelt zárakban az illemhely és a kamera közti látótérben szeméremfal került felszerelésre, amely a fogvatartottat szükséges mértékben takarja. Megítélésünk szerint, a kamera emberi élet védelmének érdekében történő alkalmazása kiemelten fontos, ezért ez elfogadhatóvá teszi a magánszféra ilyen mértékű átmeneti korlátozását.

A Szegedi Fegyház és Börtön a CPT ajánlásnak figyelembevételével az egyéni kockázatbecslés alapján történő látogatási korlátozást alkalmazza.

A Jelentés 65. pontjában a CPT azt az ajánlást teszi, hogy továbbra is szükséges erőfeszítéseket tenni annak érdekében, hogy a kézbilincs és/vagy testöv a BSR és HSR körletekben fogvatartottaknál csak kivételes esetben, erősen indokolt módon kerüljön alkalmazásra megfelelően képzett személyzet egyénre szabott, valós kockázatelemzése alapján. Azonnali intézkedés szükséges annak érdekében, hogy a fogvatartottakra orvosi vizsgálat és kezelés (vagy egyéb esemény) közben a kézbilincs használata megszüntetésre kerüljön.

Mozgáskorlátozó eszközként – testi sérüléssel nem járó módon – rögzítő övvel vagy anélkül bilincs, vezető bilincs vagy a végtag rögzítésére alkalmas más eszköz az intézkedésre okot adó körülmény megszűnésig, de legfeljebb folyamatosan tizenkét óra időtartamra alkalmazható, ha az elítélt egészségi állapota azt megengedi. A tizenkét óra időtartamú korlátozás nem vonatkozik az elítélt bv. intézeten kívüli kísérésére vagy őrzésére.

A szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet szerint:

„Az elítélt mozgását korlátozó eszközök alkalmazása

48. § (1) Amennyiben a bilincs kényszerítő eszközként való alkalmazásának a törvényben meghatározott feltételei nem állnak fenn, az elítélt mozgásának a korlátozása azonban a fogva tartás biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmény megelőzése érdekében szükséges, korlátozó eszközként - ha az elítélt egészségi állapota azt megengedi - bilincs, vagy a végtagra helyezett, testi sérülést nem okozó más eszköz alkalmazható.

(2) A mozgáskorlátozó eszköz, ha azt az elítélt kísérése vagy intézeten kívüli őrzése során alkalmazzák, annak idejére; egyébként az elrendelési ok megszűnéséig, de legfeljebb folyamatosan tizenkét óra időtartamra alkalmazható.

(3) A mozgás korlátozása történhet a kezek előre vagy hátra bilincselésével, két vagy több személy egymáshoz rögzítésével, bilincs és bilincsrögzítő öv együttes alkalmazásával, vezetőszárral ellátott bilincstag (vezető bilincs), valamint egyéb, a végtag rögzítésére alkalmas eszköz használatával is.

(4) Mozgást korlátozó eszköz, előállítás esetén pedig a vezető bilincs alkalmazásának az elrendelésére és megszüntetésére a parancsnok vagy a személyi állomány általa megbízott tagja jogsult.

(5) Büntető ügyben történő előállításakor az eljáró ügyész, illetőleg a bíróság elrendelheti az alkalmazott mozgáskorlátozó eszköz eltávolítását. Az előállító ör az erre vonatkozó rendelkezést köteles végrehajtani. Az intézkedés nem vonatkozhat a vezetőbilincs eltávolítására.

(6) Ha az elítélt meghatározott helyen tartása másként nem biztosítható - a járművön való szállítást kivéve - átmeneti intézkedésként végtagja tárgyhoz is rögzíthető.”

Összevetve a hatályos szabályozást az Európai Börtönszabályok hivatkozott előírásaival úgy ítéljük meg, hogy a szabályozás megfelelő, ugyanakkor el tudjuk fogadni, hogy az egyedi esetekben történő alaposabb kockázatelemzésre valóban lehetne nagyobb hangsúlyt fektetni.

A Jelentés 70. pontja szerint, amennyiben a magyar hatóságok továbbra is használni kívánják a Sopronkőhidai Fegyház és Börtön Különleges Biztonsági Egységét, a 70. pontban felsorolt hiányosságokat orvosolni kell;

KBK felszerelésére vonatkozó előírások felülvizsgálata a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának hatáskörébe tartozik, mely kapcsán a feltárt hiányosságok megszüntetésére intézkedtünk. Ennek megfelelően kiemelendőnek tartjuk, hogy a KBK-n külön kondicionáló terem áll a fogvatartottak rendelkezésére, továbbá a WC helyiség úgy került elhelyezésre a zárkában, hogy az a kémlelőnyíláson át sem látható.

A Jelentés 77. pontjában megfogalmazott ajánlások szerint:

- **felül kell vizsgálni az elítélteknek a IV. fokozatú elkülönített területekre történő allokálásának rendszerét a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben. Különösképpen biztosítani kell, hogy azok a rabok, akik esetében az elhelyezést mérlegelik, megjelenhessenek a döntéshozó bizottság előtt, és a bizottságtól írásos, indokolással ellátott határozatot kell kapniuk, mely tartalmazza a fellebbezési lehetőségeket is. Részletes tervet kell készíteni minden, a Sopronkőhidai Fegyház és Börtön különleges biztonsági egységében fogva tartott IV. fokozatú elítélt vonatkozásában, mely kezeli azokat a problémákat, ami miatt az érintett elítéltnak ilyen elhelyezést kellett biztosítani. A kezdeti döntést követően további felülvizsgálat szükséges az első hónapot követően (és utána minden harmadik hónap után), melynek során a megállapított tervet értékelni lehet és amennyiben szükséges, új tervet lehet felállítani. Minél több ideig marad a IV. fokozatú elítélt az ilyen helyzetben, annál alaposabbnak kell lennie a felülvizsgálatnak és annál több erőforrást (a büntetés-végrehajtási intézetben kívüli erőforrást is) be kell vonni annak érdekében, hogy az elítélt (re) integrálható legyen a fő fogvatartotti közösségbe. A büntetés-végrehajtási intézet igazgatójának vagy az állományvezető beosztású tagjainak rendszeres látogatást kell tenniük ezeknél az elítélteknél és meg kell ismerkedniük az elítéltek egyéni elképzeléseivel;**
- **a 6m²-nél kisebb és /vagy 2 méternél keskenyebb cellákat nem használhatják, vagy ezeket át kell alakítani;**
- **biztosítani kell a IV. fokozatú elítéltek rendszeres hozzáférését a megfelelő edzőtérhez / külső sportterülethez;**
- **megfelelő értelmes tevékenységeket kell létrehozni (beleértve a munkát, oktatást, sportot, társadalmi életet, és célzott rehabilitációs tevékenységeket), beleértve a IV. fokozatú elítélteket is, akikre szigorú szabályok vonatkoznak. Ezeket a programokat egyénre szabott kockázat és szükségélemzés alapján kell megállapítani és rendszeresen felülvizsgálni egy multidiszciplináris csoportnak, az érintett elítéltekkel egyeztetve;**
- **a IV. fokozatú elítélteknél a bilincs alkalmazását alaposan át kell tekinteni és biztosítani kell, hogy ez az intézkedés ténylegesen kivételes legyen, egyéni és átfogó kockázatelemzésen alapuljon, melyet arra képesített személyzet végez el. Azonnali lépéseket kell tenni annak a gyakorlatnak a megszüntetésére, hogy a IV. fokozatú elítélteket megbilincselve tartásuk az orvosi vizsgálatok (vagy egyéb más kihallgatások) alkalmával;**

A biztonsági csoportba sorolás, illetve annak felülvizsgálatával tett CPT ajánlással kapcsolatban megállapítható, hogy a fogvatartottat minden esetben meghallgatja az adott intézet Befogadási és Foglalkoztatási Bizottsága, valamint írásban kioktatják a jogorvoslat lehetőségéről. Ezen feladatok kötelező érvényűek és normatív szabályozásban is lefektetettek. A biztonsági csoport meghatározásánál egyébként, tekintettel a biztonsági feltételekre, a jogszabály nem ír elő indokolási kötelezettséget. Egyetértünk azonban azzal a megállapítással, hogy „minél tovább marad a IV. fokozatú elítélt az ilyen helyzetben, annál alaposabbnak kell lennie a felülvizsgálatnak és annál több erőforrást (a büntetés-végrehajtási intézeten kívüli erőforrást is) be kell vonni annak érdekében, hogy az elítélt (re) integrálható legyen a fő fogvatartotti közösségbe.” A megállapításra való tekintettel, a jövőben nagyobb hangsúlyt kívánunk fektetni ezen „állandósult helyzet” kialakulásának megelőzésére, további kockázatbecslési alternatívák bevezetésével és bővítésével.

Kiemelt fontosságúnak tartjuk az egyénre szabott fogvatartotti programok, oktatás, képzés, munkáltatás bővítését, különös tekintettel azon fogvatartottakra, akik elhelyezésénél és mozgatásánál szigorúbb szabályok érvényesülnek, illetve akik személyiségüknél, életkoruknál, egészségi állapotuknál fogva speciális csoportba tartoznak. A fogvatartotti foglalkoztatás és a szabadidő hasznos eltöltése érdekében tett CPT ajánlást a fentiekben is megfogalmazottakra visszautalva elfogadjuk. Kiemelkedően nagy hangsúlyt fektetünk a munkahelyek bővítésére és a pályázati lehetőségek maximális kihasználására. Az utóbbi időben ennek következményeként jelentős növekedés tapasztalható a fogvatartotti foglalkoztatásban és ennek eredményeként a zárkán kívül töltött idő is jelentősen megnövekedett. A jövőben tovább kívánjuk bővíteni a fogvatartotti munkahelyek létrehozását és a szabadidő hasznos eltöltése érdekében a civil szervezetek szerepvállalását a fogvatartotti oktatásban és képzésben.

5. Általános rezsimben fogva tartottak

A Jelentés 80. pontja: a magyar hatóságoknak törekedniük kell a túlszűfolttség elkerülésére és biztosítaniuk kell, hogy a Somogy Megyei és a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben a zárkákat az eredetileg tervezett számú elítélt lakja, figyelemmel a 40. és a 77. pontokban foglalt ajánlásokra. A Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben szervezeti lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy az átmeneti zárkákat a hétvégén ne használják;

Az általános túltelítettség kapcsán született Kormányzati és Belügyminiszteri szintű intézkedések a 2013. évben a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet vonatkozásában 23 új férőhely, míg a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet vonatkozásában 35 új férőhely kialakítását teszik lehetővé, illetve várhatóan a 2014. évben újabb 379 férőhely kerül kialakításra. A férőhelyek bővítésének lehetőségeit a jövőben is folyamatosan vizsgáljuk és az anyagi lehetőségeink függvényében fejlesztjük.

Az általános túltelítettségről fentebb leírtak tükrében a Somogy Megyei Bv. Intézetben, illetve a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben – mint minden bv. intézetben – a helyi vezetés törekszik a zsűfolttség enyhítésére, folyamatos egyeztetésre kerül sor a rendelkezési jogkör gyakorlójával, és amennyiben szükséges, átszállításokra tesz előterjesztést a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága felé.

A jelentés 58-59. oldalán megfogalmazottakra tekintettel, „biztosítaniuk kell, hogy a Somogy Megyei és a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben a zárkákat az eredetileg tervezett számú elítélt lakja...”. Véleményünk szerint ezen megállapítások teljesülésére, csak a környező bv. intézetek aránytalan többletterhelése mellett kerülhetne sor.

A az átmeneti zárkák (szállítózárka) túlzott használata visszaszorítása érdekében a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben minimálisra redukált az alkalmazás és többségében a fogvatartotti szállítások zárkáról történő lebonyolítása került bevezetésre.

A Jelentés 81. pontja szerint a Somogy Megyei Börtönben számos zárkában kialakított kémlelőnyílásokat és a tisztálkodási részlegek megfigyelését meg kell szüntetni / le kell szerelni;

A jelentésben szereplő, a kémlelőnyílások és a tisztálkodási részleg megfigyelésének tilalmára vonatkozó állásfoglalás alapján megállapítható, hogy azok a korábbiakban már említett suicid-prevencióra figyelemmel kerültek kialakításra.

A Jelentés 82. pontjában a CPT azt az ajánlást teszi, hogy tegyék lehetővé a nem dolgozó férfi fogvatartottak számára a gyakoribb zuhanyozási lehetőséget, figyelemmel az Európai Börtönszabályok 19.4 számú pontjára. Börtönszabályok 19.4. pont „A fürdő- és tusoló létesítményeknek elegendő számban kell rendelkezésre állniuk ahhoz, hogy azokat minden fogvatartott használhassa, az éghajlathoz igazodó hőmérsékleten, lehetőség szerint napi, de legalább heti kétszeri gyakorisággal (vagy ennél gyakrabban, ha szükséges), az általános higiéniai előírásoknak megfelelően.”

Ezt a kérdéskört jelenleg az a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet szabályozza, amelynek 151. § (1)-(2) bekezdése szerint az elítéltek részére hetente legalább egy alkalommal – a szennyező munkaterületen dolgozóknak naponként, munka után – meleg vizes fürdést (zuhanyozást) kell biztosítani. Az intézet lehetőségeihez képest a naponkénti fürdést valamennyi dolgozó elítéltre, illetve az elítélt nőkre is ki kell terjeszteni. Az elítéltek részére a rendszeres fürdések közötti időben – az intézet lehetőségein belül – a napirendben meghatározottak szerint biztosítható meleg víz. Az elítélt nőket a rendszeres fürdések közötti időben is el kell látni meleg vízzel.

A CPT javaslatának elfogadása jelentős kiadást jelentene a büntetés-végrehajtási intézetek számára. A zárkák jelentős részében biztosított a napközbeni melegvíz-ellátás, és minden fogvatartott rendelkezik saját lavórral, így a mosakodási lehetőség adott. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága jelenleg vizsgálja a zuhanyzási alkalmak növelésének lehetőségét megvizsgálja, arra vonatkozóan központi intézkedés kerül kiadásra.

A Jelentés 83. pontjában a CPT felhívja a magyar hatóságokat a Somogy Megyei és a Sopronkőhidai Fegyház és Börtön elítélteinek biztosított élelem mennyiségének és minőségének felülvizsgálatára;

Az élelem mennyiségét és minőségét a jelenlegi normatív szabályozók részletesen meghatározzák. A rendelkezésre álló garanciális elemek érvényesülése mellett, az élelmiszerek minőségét mind a gazdasági szakterület, mind az egészségügyi személyzet ellenőrzi és a szükséges ételmintákat is elkülöníti. Több bv. szervnél ugyanazon élelmiszer

kerül kiosztásra a fogvatartotti és a személyi állomány részére. A megjelölt bv. szervek vonatkozásában a fogvatartotti panaszok száma elenyészőnek tekinthető. Az előterjesztett fogvatartotti panaszokat az érintett szakterületi vezető, illetve a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét ellátó ügyész minden esetben kivizsgálta, és mint alaptalant, elutasította. A fogvatartottak minden esetben megkapják az ételmezési normájuknak megfelelő mennyiségű és minőségű élelmiszert.

6. Egészségügyi ellátás

A Jelentés 87. pontjában a Bizottság információt kér a Tököli Központi Börtönkórház és az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetet (IMEI) összeolvasztásának terveiről, beleértve a menetrendet annak végrehajtására. A magyar hatóságok mérlegelik-e a létrejövő intézménynek az Emberi Erőforrások Minisztériuma felügyelete alá helyezését?

Az integráció számos előnye prognosztizálható, így a költséghatékonyság, a bérköltség-megtakarítás, a korszerű működtetés, a jelenleg meglévő bv. fekvőbeteg-ellátó intézmények más bv. feladatokra történő felhasználhatósága – kapacitásbővítés –, a dologi költségek és a humán erőforrások optimalizálása, a szállítási feladatok racionalizálása. Kiemelkedő jelentőséggel bír az egészségügyi ellátás hatékonysága és színvonalának emelkedése e téren.

A fenti cél elérése érdekében több, a bv. szervezetet érintő fejlesztési programról szóló Kormány határozat és intézkedés került kiadásra, melyek alapján a 2011-es 2012-es évben érdemi előremozdulás történt.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kórház (a továbbiakban: Megyei Kórház) főigazgató főorvosa 2013 nyarán javaslatot terjesztett elő a Belügyminisztérium felé, mely alapján támogatta a Megyei Kórház területén elhelyezkedő ingatlanon a tervezett Bv. Egészségügyi Központ elhelyezését.

Az intézmény az Emberi Erőforrások Minisztériumának felügyelete alá kerülése, nem került napirendre, azonban arra tekintettel, hogy a tervezett intézmény nagy betegforgalmú egészségügyi intézménnyel közös területen kerül elhelyezésre, ezért az EEMI legalább részleges kihatása prognosztizálható.

A Jelentés 88-92. pontjai és 93. pontja szerint a magyar hatóságoknak javítaniuk kell a Tököli Büntetés-végrehajtási Intézet Központi Kórházának fizikai állapotán, figyelemmel a 88. és a 92. pontban foglaltakra is. Különösképpen lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy valamennyi helyiséget megfelelő higiéniai állapotban tartsanak és a betegek szobája megfelelően be legyen rendezve; a meleg víz mindenhol elérhető legyen a kórház területén, beleértve a központi kórházépület harmadik emeletét is; a 6 m²-es élettérre vonatkozó nemzeti kórházi minimumszabvány mindenhol betartásra kerül a többágyas szobákban; különös figyelmet kell ennek szentelni a diagnosztikai váróban; a Központi Kórház ügyeletén elhelyezett betegeket rendszeres időközönként étellel kell ellátni.

A CPT ajánlással összhangban a Kórház reggeliző asztal, illetve zárkaszekrények beszerzéséről intézkedett. A fogvatartottak a kórtermekben a fenti használati tárgyakat már rendeltetésszerűen használják. A BMO kórtermek (Betegség Megállapító Osztály, ahol nem fekvőbeteg olyan fogvatartottat helyeznek el, akit szakorvosi vizsgálatok elvégzése céljából szállítanak a Büntetés- végrehajtás Központi Kórházába) általános rossz állapotára, valamint a

6 nm-es élettér kívánalmára tekintettel a Kórház felújítási javaslatot készített, amelynek szakmai és költségvetési elemzése jelenleg folyamatban van. E tárgykörben intézkedett a Kórház a Belgyógyászat 2. kórtermébe történő vandál biztos toalett csésze beszerzéséről is. A melegvíz-ellátás időszakos akadozottsága ismert probléma, a felújítást a 2014. évi költségvetés tervezése során figyelembe vesszük. A Kórház BMO körletén elhelyezett beteg fogvatartottak a szállításuk napján minden esetben napi hidegélélemmel kerülnek ellátásra, így élelmezésük esetleges hosszabb várakozásuk során is biztosított.

A Jelentés 94. pontja szerint a magyar hatóságoknak megfelelő intézkedéseket kell hozniuk annak érdekében, hogy a Központi Kórházban a betegek hozzáférjenek valamilyen tevékenységhez, pl. könyvekhez, újságokhoz, magazinokhoz, társasjátékokhoz illetve TV-hez, rádióhoz.

Lehetőségek kapjanak megfelelő körülmények közötti szabadtéri gyakorlatok végzéséhez napi legalább egy órára, kivéve amennyiben ennek egyértelmű kezelési ellenjavallata van. A betegeket megfelelő ruházattal kell ellátni a kültéri gyakorlatokhoz.

A fogvatartottak szabadidős tevékenysége tárgyában a Kórház intézkedett, hogy TV szolgáltatás kerüljön biztosításra a fogvatartottak számára, amelyre vonatkozó szerződéskötés megtörtént és a rendszer kiépítése 2013. október 31-ig megvalósul.

E tárgykörben további előrelépés, hogy a Kórház pályázati forrásból TV készülékeket vásárolt, melyek elhelyezésére a fogvatartottak részére kialakított kórtermekben kerül sor. Ugyancsak a fogvatartotti szabadidős tevékenység céljából együttműködési megállapodást kötött a Kórház a Pest Megyei Könyvtárral, melynek keretében könyvek tartós letétbe helyezésével bővítették a fogvatartottak művelődési lehetőségeit.

A beteg fogvatartottak általi szabadtéri gyakorlatok végzésének kizárólag orvosi ellenjavallat (pl. műtét utáni állapot) képezheti akadályát. A Kórház a szükséges tárgyi feltételekkel rendelkezik, a lehetőség minden nap 1 óra időtartamban biztosított.

A szabadtéri gyakorlatok elvégzéséhez az évszaknak megfelelő ruházat biztosított, erről a fogvatartottak minden nap tájékoztatást kapnak a személyzettől.

A Jelentés 96. pontja szerint lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy az elítéltek ne vegyenek részt egészségügyi feladatok ellátásában;

Ajánlás került megfogalmazásra annak érdekében, hogy az elítéltek ne vegyenek részt egészségügyi feladatok ellátásában. A Kórházban fogva tartottak, egészségügyi feladatok végzésében nem vesznek részt, kizárólag az intézmény tisztántartására irányuló munkavégzésre terjed ki feladatkörük.

A feladatköröket minden, a Kórházban dolgozó fogvatartott esetében a munkaköri leírás szabályozza.

A Jelentés 98. pontjában a CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok tegyenek intézkedéseket annak érdekében, hogy a kezelés céljából más kórházba küldött foglyokat őrzés céljából ne rögzítsék fizikailag a kórházi ágyukhoz vagy más bútorhoz. Más módszereket is lehet és kell találni a biztonsági igények kielégítésére; az egyik ilyen megoldás lehet egy őrzött kórterem kialakítása az ilyen kórházakban.

Börtönszabályok: 68.2.: „Meg kell tiltani a bilincs, a kényszerzubbony és más lefogó eszközök használatát, kivéve:

a) szükség esetén, szökés elleni megelőző intézkedésként, átszállítás alatt azzal a feltétellel, hogy azonnal le kell venni, amikor a fogvatartott bíróság vagy közigazgatási hatóság előtt jelenik meg, kivéve, ha az adott hatóság másképpen dönt;”

A szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 48. § (6) bekezdése szerint, ha az elítélt meghatározott helyen tartása másként nem biztosítható – a járművön való szállítást kivéve – átmeneti intézkedésként végtagja tárgyhoz is rögzíthető. Az új Bv. Kódex egyik újítása, hogy lehetővé teszi a polgári egészségügyi intézményben elhelyezett fogvatartott őrzése, felügyelete során a fogvatartottak intézeten kívüli mozgásának nyomon követése érdekében elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazását.

A fogvatartottak Kórházon kívüli, civil egészségügyi elhelyezése esetén az őrzés szabályait a hatályos Biztonsági Szabályzat és az ezzel összefüggő helyi intézkedés tartalmazza. A szabályozó dokumentumok értelmében az ajánlásban megfogalmazottakkal kapcsolatban megjegyezzük, hogy a fogvatartott alapesetben nincs ágyhoz, vagy bútorhoz fizikailag hozzákapsolva.

Erre csak rendkívül indokolt esetben, vagy ha a biztonsági felügyelő átmenetileg - pl. egyéni szükségleteinek elvégzése céljából elhagyja az elítélt közvetlen környezetét -, kerülhet csak sor. Ezen utóbbi esetekben a külső, civil kórház betegeinek, személyzetének védelmében, az esetleges szökési kísérlet megakadályozására szükségessé válhat a fizikai rögzítés.

Az érintett kórházak fogva tartási részleggel történő felszerelése kívül esik a büntetés-végrehajtás kompetenciáin, tekintettel arra, hogy ennek költségvetési fedezete a külső, civil kórház által biztosítandó, amelyre a büntetés-végrehajtási szervezetnek nincs ráhatása.

Megjegyzendő, hogy a civil egészségügy kihasználtság hiányában nem tartja indokoltnak a jelenlegi ellátási rendszerben fogva tartási részleg kialakítását, mert nem állandó jelleggel tartózkodik elítélt az adott külső, civil kórházban, a kialakítandó részleg pedig civil fogvatartott – értelemszerűen – nem helyezhető el. A fenntartása és kihasználatlansága a jelenlegi ellátási körülmények között nem racionális.

A Jelentés 99. pontja szerint Tökölön a HIV pozitív elítéltek gyakorló területét megfelelő, az időjárás viszonyosságok ellen védő menedékkal kell ellátni; (a kültéri gyakorló területeket időjárás viszonyosságok ellen védett menedékkal kell ellátni;)

A CPT állásfoglalásban megfogalmazottak szerint, a szabad levegőn tartózkodás végrehajtására kijelölt területeken az időjárás körülményekkel szemben védelmet biztosító fedezék kialakításával egyetértünk, és támogatjuk a bv. szervek ezen irányú fejlesztési erőfeszítéseit. A Jelentésben szereplő konkrét hellyel kapcsolatban, megjegyezni kívánjuk, hogy az időjárás elleni védelem érdekében 2013. november 30-ig féltető kerül kialakításra a Tököli Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében.

A Jelentés 100. pontjában a Bizottság ismételtén kihangsúlyozta, hogy a HIV-pozitív foglyoknak a büntetés-végrehajtási rendszeren belüli kötelező szegregációja orvosi indokokkal nem magyarázható. A HIV-pozitív foglyok elkülönítése csak a szabad és tájékoztatáson alapuló beleegyezésen alapulhat. Börtönszabályok 42.3. g) pont:

„Amikor fogvatartottat vizsgál, az orvosnak vagy az orvos alárendeltségében lévő szakképzett ápoló(nő)nek kiemelt figyelmet kell fordítania:

g) azon fogvatartottak kizárólag olyan okból való elkülönítésének mellőzésére, hogy szeropozitívak;”

A szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 39. § (1) bekezdés e) pontja szerint az elhelyezés során a fekvőbetegeket az egészségesektől, a betegek közül a fertőzőket a nem fertőzőektől, a HIV-fertőzötteket a többi fogvatartottól el kell különíteni, míg az új Bv. Kódex csupán azt írja elő, hogy a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől el kell különíteni.

A büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 33. §. (1) bekezdése szabályozza az elítéltek kötelezettségeit, amelynek b) pontja rögzíti, „hogy az elítélt köteles – különösen – eltérni a más nemű és más fokozatú elítéltektől való elkülönítést, az életkori, kriminológiai, biztonsági, nevelési és egészségügyi szempontok szerinti csoportba sorolását.”

A fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló 5/1998. (III. 6.) IM rendelet 43. §-ában foglaltakon kívül, a Rendelet 39. § (1) bekezdés e) pontja is rendelkezik arról, hogy „a fekvőbetegeket az egészségesektől, a betegek közül a fertőzőket a nem fertőzőektől, a HIV fertőzötteket a többi fogvatartottól el kell különíteni”.

A büntetés-végrehajtás a fent említett jogszabályok előírásainak tesz eleget, amikor az ismert vagy kiszűrt HIV pozitív fogvatartottak megfelelő, elkülönített elhelyezéséről gondoskodik, melyhez optimális feltételeket biztosít. Ezt a CPT jelenlegi vizsgálata is megállapította.

Az itt elhelyezettek számára az egészségügyi szolgáltatás ugyancsak teljes körűen biztosított, amelyben nemcsak a helyi egészségügyi szakterület, de a Fővárosi Szent László Kórház HIV specialista szakembere is közreműködik. Segítségükkel a legszakszerűbb ellátásban részesülnek, valamint a legkorszerűbb terápiás készítményekhez is hozzájuthatnak.

A hosszú évek óta működő ún. „K” körleten elhelyezett fogvatartottak részéről a tartózkodási helyüket illetően panasz, kifogás nem merült fel. Az ország különböző bv. intézeteiből érkező fogvatartottak a szállításukat megelőzően a bv. orvos által megfelelő tájékoztatásban részesültek, tudatában voltak az intézkedés szükségességének, az ellen nem tiltakoztak, a döntést elfogadták. Egyetlen esetben sem kezdeményezték a körletről történő elszállíttatásukat.

A Jelentés 101. pontja szerint felül kell vizsgálni azt a gyakorlatot, hogy a börtönorvos a fogvatartottakat és az állományt is kezeli; biztosítani kell egy orvos legalább részmunkaidőben történő alkalmazását a Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben és növelnie kell az orvosok ügyeleti idejét a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben; be kell szüntetni azt a gyakorlatot a Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben, hogy az ápolók fogva tartói feladatokat is ellátnak;

Az orvos-szakmai tevékenység egyetemes szakmai elveken alapul, elfogulatlan. A személyi állomány és a fogvatartottak ellátása egymástól térben, és/vagy időben elkülönül, mindkét tevékenységre az egészségügyi államigazgatási szerv által kiadott hatósági engedély birtokában kerül sor.

A Somogy Megyei Bv. Intézetben elhelyezett fogvatartottak létszámának emelkedése és a befogadásra kerülők egyre rosszabb általános egészségi állapota megítélésünk szerint is indokolja az orvosi rendelés időtartamának felülvizsgálatát, főállásban vagy részmunkaidőben történő foglalkoztatás azonban nem elengedhetetlen feltétele a megfelelő alapellátásnak.

A Sopronkőhidai Fegyház és Börtönt érintő ajánlással kapcsolatosan jelezzük, hogy főállásban két alapellátó orvos hetente 4 napon tart orvosi rendelést, amelynek időtartama az igényekhez igazodik, és a betegek vizsgálata minden esetben megtörténik.

Megítélésünk szerint a hivatásos állományban foglalkoztatott egészségügyi szakdolgozó mentesítése egyéb hivatásos kötelemekkel járó feladatok alól nem indokolt, mert (előállítás, stb.) egészségügyi szakdolgozót – az alaptevékenységén kívül - biztonsági feladatok ellátására csak akkor kötelezünk, amennyiben a fogvatartott előállítása során, állapotára tekintettel annak folyamatos, egészségügyi kontrollja szükséges.

A Jelentés 102. pontja alapján lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy:

- a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben, hogy az elítélteket erőszakos cselekményt követően rövid időn belül orvos vizsgálja ki, és később is kérésükre;
- az elítélt alapos orvosi vizsgálatát követően orvosi jelentés készüljön;
- az orvosi jelentésnek tartalmaznia kell: (i) az elítéltnak az orvosi jelentés szempontjából releváns nyilatkozatairól készült beszámolót (beleértve a saját egészségügyi állapotáról szólókat, valamint az esetleges nem megfelelő bánásmóddal kapcsolatosakat), (ii) teljes körű tárgyilagos orvosi megállapításokat az alapos vizsgálat eredményeképpen; (iii) az egészségügyi szakértő észrevételeit az i) és ii) fényében, beleértve bármely összefüggést a feljelentés és a tárgyilagos orvosi megállapítások között;

minden esetben, amikor az orvos olyan sérüléseket jegyez fel egy büntetés-végrehajtási intézetben, mely összefüggésbe hozható az elítélt felől tett nem megfelelő bánásmódra utaló feljelentéssel (vagy amelyek akár feljelentés hiányában is nem megfelelő bánásmódra utalnak), a jegyzőkönyvet azonnal és rendszerszerűen az érintett ügyész tudomására kell hozni, az érintett személy ezzel kapcsolatos kérésére tekintet nélkül. Továbbá minden vizsgálat eredményét, beleértve a fenti állításokat is és az orvos véleményét / megállapításait, hozzáférhetővé kell tenni az elítéltnak és kérésére ügyvédjének.

A sürgősségi egészségügyi ellátás - ideértve a különböző okból bekövetkezett sérüléseket is - soron kívül biztosított. Az egészségügyi ellátások dokumentálására, illetve a dokumentáció adattartalmára irányuló észrevételeket elfogadjuk és a szakigazgatási ellenőrzések során ezek fokozott ellenőrzésére intézkedtünk.

Az erőszakos cselekmények esetén a CPT által javasolt orvosi vizsgálatra is értendőek a látlelet felvételére vonatkozó jogszabályi előírások, mely szerint haladéktalanul intézkedni kell látlelet felvétele iránt, amennyiben a befogadásakor a fogvatartotton külsérelmi nyomokat észlelnek, illetve elmondása szerint sérüléseket szenvedett, ha a sérülésnél idegenkezűség vagy erőszakosság gyanúja merül fel, és ha a látleletet hatóság (bíróóság, ügyészség, rendőrség, bv. szerv stb.) kéri.

Az ajánlásban megfogalmazottakra tekintettel a „vizsgálati eredmények hozzáférhetőségéről az elítéltet illetve kérésére az ügyvédjét” tájékoztatni kell. Erre az esetre is az egészségügyi és az egészségügyi adatok védelméről szóló törvényi előírások érvényesek, amelyek szerint az egészségügyi adatait az érintett, illetve írásbeli meghatalmazása alapján általa megjelölt személy ismerheti meg.

A Jelentés 103. pontja a Bizottság ismét felhívja a magyar hatóságokat, hogy tegyenek lépéseket a CPT azon hosszú ideje fennálló ajánlásának teljesítésére, hogy az elítéltek vizsgálatát a nem orvosi személyzet halló – és amennyiben az adott esetben az érintett egészségügyi szakellátó személyzet másként nem kéri – látókörén kívül végezzék el;

Megjegyezni kívánjuk, hogy a biztonsági személyzet jelenléte az orvosi vagy szakdolgozói vizsgálat alkalmával, szökésveszély, illetőleg a gyógykezelést végző betegellátó biztonsága érdekében indokolt lehet, ennek alkalmazására az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény előírásai is felhatalmazzák a büntetés-végrehajtást, értelemszerűen az orvos-beteg kapcsolat, biztonsági érdekeket nem sértő, lehetőség szerinti intimitásának megtartása mellett. Ilyen esetekben az orvosi titoktartás a biztonsági személyzetre nézve is kötelező.

A CPT észrevételei alapján utasítottuk a bv. szervek vezetőit, hogy a fogvatartottak egészségügyi ellátása során a személyi állomány kifejezetten biztosítási feladatokat ellátó tagjai a vizsgáló helyiségben csak különösen indokolt esetben legyenek jelen.

A Jelentés 104. pontja szerint lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy az egészségügyi személyzet információt csak a szükséges mértékben osszon meg a nem egészségügyi személyzettel.

A CPT által észrevételezett „egészségügyi adatok „indokolatlan megosztásának elkerülésére” tett ajánlásával egyetértünk, utasítás történt a Sopronkőhidai Fegyház és Börtön parancsnoka felé ennek fokozott betartására.

A fogvatartottak személyes adatainak kezelését országosan is ellenőrizni fogjuk.

A Jelentés 105-106 pontjai szerint haladéktalanul lépéseket kell tenni a Sopronkőhidai Fegyház és Börtön rendszeres pszichiáter által történő látogatására, kiegészítve a más alkalmazott orvost az épületben és növelni kell a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben a fogorvos rendelési idejét;

A Sopronkőhidai Fegyház és Börtön kapcsán a pszichiáter által történő látogatásra tett ajánlásukra, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek a fogvatartottak egészségügyi alapellátásának biztosítására kötelezettek, járó beteg szakellátást az intézetek a lehetőségeikhez és a helyi igényekhez mérten biztosíthatnak.

Felhívtuk a bv. szervek figyelmét, hogy vizsgálják meg annak lehetőségét, hogy intézetükbe pszichiáter végzettségű orvos kerüljön felvételre részmunkaidőbe vagy vállalkozási szerződéssel és tegyenek meg mindent a probléma hatékony megoldására.

A fogorvosi ellátásra fordított időtartam tekintetében a szakigazgatási ellenőrzések során a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben nem tapasztaltuk a jelentésben észrevételezetteket, mindazonáltal jövőben felülvizsgálatra kerül a fogorvos rendelési ideje.

7. Egyebek

A Jelentés 107-109. pontjai: A magánzárka potenciálisan súlyos károsító hatásai miatt a CPT úgy véli, hogy ennek a büntetésnek a maximális időszaka ne legyen több 14 napnál egy adott vétség esetén, de lehetőleg ennél kevesebb legyen, függetlenül attól, hogy a fogvatartott milyen rezsim alá tartozik. Fiatalkorúak esetében a Bizottság szerint a magánzárka alkalmazása ne haladja meg a három napot. A CPT azt az ajánlást adja, hogy a fentiek fényében vizsgáljuk felül a vonatkozó jogszabályokat. A CPT véleménye szerint a fegyelmi elkülönítést be kell számítani a magánelzárás teljes időtartamába. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy az engedélyezett olvasnivalók körét bővítsük, úgy véli, hogy a fegyelmi elzárás nem járhat a családi kapcsolatoktól való teljes eltiltással az intézkedés végrehajtása során, és hogy a családi kapcsolatok büntetésként való bármely korlátozása csak ott alkalmazható, ahol a vétség az illető személlyel kapcsolatos.

(„Börtönszabályok:

60.4. A büntetés nem lehet a családdal való kapcsolatok teljes eltiltása.

60.5. Magánzárkába helyezés szankcióként csak kivételes esetekben és meghatározott - a lehető legrövidebb - időtartamban szabható ki.”

„CPT 21. Általános Jelentése [CPT/Inf (2011) 28]

56. pont (b) Magánzárka fegyelmi vétség esetében

A törvény által meghatározott normál fegyelmi eljárással a legszigorúbb fegyelmi büntetésként ki lehet róni azt, hogy megvonják egy fogvatartottól a többi fogvatartottal való kapcsolattartás jogát. Felismerve ennek a büntetésnek az eredendő veszélyeit, a tagországok meghatározzák a kiróható maximális időtartamot. Ez néhány naptól akár egy hónapig vagy még tovább terjedhet. Egyes országok lehetővé teszik a börtönigazgatóknak, hogy kiróják az adott maximális időtartamot azzal, hogy egy illetékes bírói testület ennél is hosszabb időt szabhat ki. A legtöbb – de nem minden – ország tiltja a magánzárkás őrzés sorozatos kirovását.

Mivel a magánzárka alkalmazása potenciálisan nagyon romboló hatású, a CPT szerint az arányosság elve megköveteli, hogy fegyelmi büntetésként csak kivételes esetben és utolsó lehetőségként róják ki, a lehető legrövidebb időtartamra. Az Európa Tanács sok tagországában az a trend, hogy csökkentik a magánzárkás őrzés mint büntetés lehetséges maximális időtartamát. A CPT szerint a maximális időtartam nem lehet hosszabb egy adott cselekményre, mint 14 nap, de lehetőleg rövidebb legyen. Továbbá tiltani kell az olyan sorozatos fegyelmi büntetéseket, amelyek a maximális időtartamot meghaladó megszakítás nélküli magánzárkás őrzést eredményeznek. Ha egy fogvatartott olyan vétségeket követ el, amelyekről úgy érzik, hogy súlyosabb büntetést érdemelnek, a bűnügyi igazságszolgáltatási rendszernek kell az üggyel foglalkoznia.”)

A jelenlegi jogi normatívák a fegyelmi elkülönítés és a magánelzárás végrehajtása között éles határokat húznak és meghatározzák a végrehajthatóság feltételeit és alkalmazhatóságának módját. A fegyelmi elkülönítés csak az elhelyezés megváltoztatását jelenti, azzal a céllal, hogy az érintett fogvatartott magatartásával ne tudja befolyásolni a fegyelmi ügy kivizsgálását. Az ilyen elhelyezés során a fogvatartott jogai nem sérülnek, a zárka felszerelése a normál körülményekkel azonos.

Megjegyezni kívánjuk azonban, hogy a fegyelmi vétségek elbírálásánál minden esetben szem előtt tartjuk a fokozatosság elvét és a jelentésben megfogalmazott maximális fenyítési időtartamok kizárólag súlyos esetekben, egyedi elbírálás alapján kerülnek alkalmazásra.

Az egyedi esetekben történő alkalmazások „lehetőségét” fontosnak tartjuk a prevenció szempontjából is.

A Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet vonatkozásában tett ajánlás alapján tájékoztatjuk, hogy a fogvatartotti körleten végrehajtott karbantartási munkálatok folyamatosan kerülnek végrehajtásra, valóban megerősíthetem, hogy az intézet I. elhelyezési körletének 8. számú fegyelmi zárkája az egyetlen olyan zárka, amely természetes megvilágítással jelenleg nem rendelkezik.

A megfelelő nyílászáró kialakításáig utasítottam a bv. szerv vezetőjét, hogy a zárkat fogvatartott elhelyezésére nem használhatja.

A magánelzárás végrehajtásának rendje az intézet Házi rendjében szabályozott. A vonatkozó rendelkezéseik szerint a magánelzárással fenyített a végrehajtás alatt 1 db könyvet, leveleit, családi fényképeit, biztonságra nem veszélyes kegytárgyait, tisztálkodási felszerelését (kivételek: borotva), büntetőeljárással összefüggő iratait, jegyzeteit tarthatja magánál.

A Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet látogatása kapcsán tett észrevétellel, mely szerint „a fegyelmi elzárás nem tartalmazhatja a családi kapcsolatoktól való teljes eltiltást az intézkedés végrehajtásának idejére”, részben egyetértünk.

A korlátozás tekintetében az intézet Házi rendjének rendelkezései az irányadóak. Látogatót nem fogadhat, kivéve a lelkeszt, valamint szabadulása előkészítése érdekében leendő munkaadóját, a pártfogó felügyelőt és a karitatív szervezet megbízottját.

Kapcsolattartóival telefonon nem beszélhet (kivételek: védő, jogi képviselő, szabadulása előkészítése érdekében leendő munkaadója, pártfogó felügyelő, karitatív szervezet megbízottja).

Megjegyezni kívánjuk, hogy a magánelzárást töltő fogvatartott hozzátartozóival történő levelezését az intézet nem korlátozza, illetve a végrehajtását követően az esetlegesen elmaradt jogosultságok pótlására is lehetőség van.

Az új Bv Kódex egyébként a hatályos szabályozáshoz képest enyhébb rendelkezéseket vezet be a magánelzárás tartalma tekintetében, ugyanis fegyház fokozat esetében 30 napról 25 napra csökken a kiszabható maximális időtartam, továbbá a magánelzárás, ha az elítélt dolgozik, fegyházban 20, börtönben 15 és fogházban 5 napig terjedhet. A hatályos szabályozás e tekintetben nem tesz különbséget dolgozó és nem dolgozó elítélt között.

A Jelentés 110. pontja szerint lépéseket kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek egészségügyi ellátó személyzete ne kerüljön bevonásra annak eldöntésébe, hogy egy elítélt egészségügyileg alkalmas-e az elzárásra fegyelmi büntetesként (vagy bármely más elkülönítésre kérelme ellenére); lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy biztosítható legyen a büntetés-végrehajtási intézményekben az egészségügyi ellátó személyzet munkájának a 110. pontban meghatározottaknak való megfelelése;

A Jelentés 110. pontjával kapcsolatban megjegyezzük, hogy az orvos-beteg bizalmi viszony mellett, szükség van a garanciális szabályok érvényesítésére. Emiatt az orvos

igazolása – a fogvatartott életének és egészségének védelme érdekében – mindenképpen szükséges az elkülönítés vagy magánelzárás alkalmazhatóságának előfeltételeként.

A Jelentés 111. pontjában a CPT ismételten felhívja a magyar hatóságok figyelmét, hogy jelentősen növeljék a fogvatartottak látogatási jogosultságát. A fogvatartottak különböző kategóriáinál egyaránt lehetővé kell tenni, hogy legalább hetente egyszer egy óra időtartamban látogatókat fogadjanak; lehetőség szerint minden héten fogadjanak látogatókat. Arra is lehetőséget kell biztosítani, hogy a ki nem használt látogatási jogosultságokat összegyűjthessék. Börtön szabályok: 24.1.: „A fogvatartottaknak engedélyezni kell, hogy amilyen gyakran lehet, érintkezzenek – levélben, telefonon vagy más kommunikációs módok révén – családjukkal, harmadik személyekkel és a külső szervezetek képviselőivel, valamint, hogy fogadják az említett személyek látogatását.”

A hatályos szabályozás szerint a fogvatartott havonta legalább egy alkalommal, minimum 30 percben fogadhat látogatót. A Bv. Kódex szerint az elítélt a rezsim szabályokhoz igazodóan alkalmanként havonta legalább egyszer alkalmanként 60 percben, de legfeljebb 90 percben egyidejűleg négy fő látogatót fogadhat.

A látogatási idő növelésével kapcsolatos ajánlását elfogadjuk, és arról tájékoztatjuk, hogy az elmúlt időszakban jelentős erőfeszítéseket tettünk azok növelésére. Egyes intézetek – a helyi zsúfoltság és az építészeti adottságok figyelembe vételével - lehetőséget teremtettek a jogszabályi előírásokon felül a látogatási alkalmak bővítésére, illetve a látogatófogadás a közösségi életben való aktív részvétel esetén is rendszeresen alkalmazott jutalmazási formává vált. Megteremtettük a lehetőségét családi istentiszteletek lebonyolításának, illetve krízishelyzetben lévő családok esetén pszichológus közreműködésével is van lehetőség családi beszélők végrehajtására.

Megjegyezzük továbbá, hogy utasítottuk a bv. szerv vezetőit, hogy vizsgálják felül a látogatások további bővítésének lehetőségét és használjanak fel minden eszközt a családi kapcsolatok további erősítésére.

A Jelentés 112. pontja: minden fogvatartottnak biztosítani kell, hogy különösen családtagjainak látogatásakor fizikai elkülönítés nélkül találkozhassanak, kivéve azokat az egyedi eseteket, amikor egyértelmű a biztonsági kockázat Börtön szabályok: 24.4. A látogatási módozatoknak lehetővé kell tenniük a fogvatartottak számára, hogy a lehető legtermészetesebb módon tartsák fenn és fejlesszék családi kapcsolataikat.

A szabályozás szerint a látogatást alapesetben az erre kijelölt helyiségben kell lebonyolítani, asztal mellett ülve. A fizikai elkülönítés mellett történő látogatás csak kivételes esetben lehetséges, ha az intézet biztonságának védelme indokolja, vagy a különleges biztonsági zárkában vagy körleten elhelyezett személyek esetében automatikusan. A BR alkalmazása esetén az elítélt a látogatóval biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül érintkezhet, melytől a parancsnok engedélyével el lehet térni.

A Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet építészeti adottságaira tekintettel, a látogató fogadások lebonyolítására jelenleg más helyiség kijelölésére lehetőség nincs, a nyílászáró kialakítása pályázati forrásból kerül végrehajtásra.

A Jelentés 113. pontja: a Bizottság azt is szeretné tudni, hogy van-e valamilyen megoldás a pénzzel nem rendelkező fogvatartottak részére, hogy telefonálhassanak.

Börtönszabályok: 24.8.: „Minden fogvatartottnak jogosultnak kell lennie arra, hogy haladéktalanul értesítse családját fogva tartásáról vagy másik intézetbe történő átszállításáról, valamint minden olyan súlyos betegségről vagy sérülésről, amelyben szenved.” A CPT bízik abban, hogy a betegek telefonhoz való hozzáféréseinek hiányosságai, melyek a 113. pontban kerültek bemutatásra, orvoslásra kerülnek; van-e szándék arra, hogy a megfelelő magatartású elítéltek telefonhívást végezhesenek?

Megállapításukkal, mely szerint „a Kórházba történő szállítás során a fogvatartottaknak indokolatlanul hosszú ideig nincs lehetőségük telefonálni”, egyetértünk és intézkedés történt a bv. szervek parancsnokai felé, hogy a jövőben, soron kívül intézzék a szállításban lévő fogvatartottak pénzügyi és egyéb letétjének kezelését.

Az úgynevezett „letéti pénz” átkérésére a fogvatartott írásos kérelme alapján van lehetőség, illetve rendkívüli esetben a fogvatartott az intézet költségére telefonálást kezdeményezhet, kizárólag az engedélyezett kapcsolattartóival.

A Jelentés 114. pontjában a Bizottság azt az ajánlást teszi, hogy a korlátozó eszközök használatára vonatkozó szabályokat vizsgáljuk felül annak érdekében, hogy azokat arányosan alkalmazzák és hogy a büntetés-végrehajtásban dolgozók ki legyenek képezve és bátorítva legyenek arra, hogy a fogvatartottak ellenőrzésére más egyéb módszereket használjanak.

„Börtönszabályok:

64.1. A büntetés-végrehajtási személyi állomány nem alkalmazhat kényszert a fogvatartottakkal szemben; kivéve a jogos védelem, a szökési kísérlet, a megengedett renddel szembeni aktív vagy passzív ellenállás esetét és mindig csak legvégső megoldásként.

64.2. Az alkalmazott kényszernek mindig a szükséges legkisebb mértékűnek kell lennie és azt a lehető legrövidebb időtartamban szabad alkalmazni.

65. Részletes eljárásoknak kell szabályozniuk a kényszer alkalmazását és meg kell határozniuk különösen:

- a. a kényszer alkalmazásának különböző elképzelhető típusait;
- b. azokat a körülményeket, amikor a kényszer alkalmazásának egyes típusai engedélyezettek;
- c. a személyi állománynak a kényszer valamelyik típusának alkalmazására jogosult tagjait;
- d. azt a vezetői szintet, amely szükséges a kényszer alkalmazásáról történő döntéshozatalra és
- e. a kényszer alkalmazásának egyes esetei után készítendő jelentéseket.

66. A fogvatartottakkal közvetlen kapcsolatban lévő személyi állományt ki kell képezni azokra a technikákra, amelyek lehetővé teszik az agresszív személyek minimális erőszakkal történő megfékezését.

68.1. A láncok és a vasak használatát meg kell tiltani.

68.2. Meg kell tiltani a bilincs, a kényszerzubbony és más lefogó eszközök használatát, kivéve:

- a) szükség esetén, szökés elleni megelőző intézkedésként, átszállítás alatt azzal a feltétellel, hogy azonnal le kell venni, amikor a fogvatartott bíróság vagy közigazgatási hatóság előtt jelenik meg, kivéve, ha az adott hatóság másképpen dönt;

b) az igazgató parancsára - ha a többi lefogó eszköz kudarcot vallott - annak megakadályozására, hogy a fogvatartott megsértse magát, kívülállókat megsebesítsen vagy súlyos anyagi károkat okozzon; ilyen esetben azonban az igazgató azonnal értesítse az orvost és jelentse az eseményeket a felettes büntetés-végrehajtási hatóságnak.

68.3. A kényszereszközöket csak a szigorúan szükséges időtartamban szabad alkalmazni.

68.4. kényszereszközök használati módjait a belső jognak kell pontosan szabályoznia.”

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvényben meghatározott kényszerítő eszközök szabályozásában nem várható változás, azonban az új Bv. Kódex egyik újítása, hogy lehetővé teszi például az elítélt bv. intézeten kívüli foglalkoztatása, vagy polgári egészségügyi intézményben történő elhelyezése esetén az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazását.

A Jelentés 115. pontja szerint a magyar hatóságoknak meg kell kétszerezniük az erőfeszítéseiket minden kategóriájú elítélt esetében a korlátozások mérséklésére, megfelelő figyelemmel az Európai Börtön szabályokra. Az egészségügyi ellátó személyzetet soha nem szabad arra használni, hogy értékeljék egy elítélt arra való alkalmasságát. Továbbá egyértelművé kell tenni a szabályokban, hogy az őr-kutyákat nem szabad rutin büntetés-végrehajtási feladatok ellátása közben alkalmazni, beleértve az elítéltekkel való közvetlen kapcsolatot is.

A CPT ajánlásban megfogalmazottakkal, melyben a korlátozások mérséklésére, az őr-kutyák rutinszerű alkalmazásának megszüntetésére hívja fel a figyelmet, egyetértünk.

Erre való tekintettel, utasítottuk a bv. szervek vezetőit, hogy vizsgálják felül a szolgálati kutyával történő biztonsági feladatok végrehajtásának gyakoriságát és arra, hogy a szolgálati kutyát a fogvatartottak elhelyezési körletén belül biztonsági feladatokra csak rendkívül indokolt esetben, egyedi döntés alapján, parancsnoki engedéllyel alkalmazzák. Az ilyen jellegű alkalmazást a szolgálati naplóban is dokumentálni kell.

A Jelentés 116. pontja szerint a Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet „gumiszobáját” meg kell szüntetni.

A biztonsági elkülönítő helyiség „gumiszoba” az ön- és közveszélyes magatartást tanúsító fogvatartottak elkülönítésére szolgáló különleges zárka, aminek használatára jogszabályi felhatalmazás alapján maximum 6 óra időtartamban – az érintett fogvatartott saját életének, testi épségének megóvása érdekében kerül sor. A Somogy Megyei Bv. Intézetben az elmúlt 5 év adatai alapján összesen 2 alkalommal, a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben utolsó alkalommal 2005-évből egy alkalommal volt szükség ezen helyiségek igénybevételére. Megjegyezni kívánjuk azonban, hogy a fogvatartottak életének- és testi épségének megóvása érdekében, szükségesnek tartjuk ezen alkalmazható eszköz lehetőségként történő megtartását.